

Civilutskottets betänkande 2020/21:CU16

Modernare regler för bekräftelse av föräldraskap, faderskapsundersökningar och för att åstadkomma könsneutral föräldraskapspresumtion

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i föräldrabalken och i lagen om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap.

Lagändringarna innebär att föräldraskap ska presumeras i fler fall än i dag, vilket medför att regleringen blir könsneutral och jämlik. Om modern vid barnets födelse är gift eller registrerad partner med en kvinna, ska kvinnan sålunda automatiskt anses som barnets förälder. Motsvarande ska gälla för faderskap eller moderskap för gifta par där en av makarna eller båda har ändrat könstillhörighet.

Genom lagändringarna moderniseras och förenklas också reglerna om bekräftelse av föräldraskap. Ogifta föräldrar, som är myndiga och folkbokförda i Sverige, ska ha möjlighet att efter barnets födelse digitalt bekräfta ett föräldraskap utan socialnämndens medverkan.

Dessutom moderniseras regleringen om faderskapsundersökningar på så sätt att den görs teknikneutral och genom att förutsättningarna för en domstol att besluta om en rättsgenetisk undersökning med hjälp av vävnad från en avliden man regleras särskilt. Rättsgenetiska undersökningar vid utredning av faderskap enligt föräldrabalken ska betalas av staten.

Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2022.

Vidare föreslår utskottet ett tillkännagivande till regeringen. Enligt utskottet bör regeringen återkomma med ett lagförslag som innebär att ogifta föräldrar kan bekräfta föräldraskapet digitalt redan före barnets födelse. Utskottets förslag grundas på förslag i åtta motioner.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns elva reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP). I en av reservationerna (S, V, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något

tillkännagivande till regeringen. I en annan reservation (M, C, V, KD, L) föreslås att riksdagen ska göra ett tillkännagivande till regeringen om begränsning av möjligheten att häva vissa presumerade föräldraskap.

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:176 Modernare regler för bekräftelse av föräldraskap, faderskapsundersökningar och för att åstadkomma könsneutral föräldraskapspresumtion.

13 yrkanden i följdmotioner.

19 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Utskottets överväganden	8
Regeringens lagförslag	8
Presumerat föräldraskap för sambor	13
Hävande av presumerade föräldraskap	14
Bekräftelse av föräldraskap	18
Faderskapsundersökningar	23
Övriga frågor om föräldraskap m.m.	24
Reservationer	29
1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (SD).....	29
2. Presumerat föräldraskap för sambor, punkt 2 (M, C, L).....	30
3. Begränsning av möjligheten att häva vissa presumerade föräldraskap, punkt 3 (M, C, V, KD, L)	30
4. Hävande av presumerade föräldraskap i övrigt, punkt 4 (M, KD).....	31
5. Hävande av presumerade föräldraskap i övrigt, punkt 4 (C, L).....	32
6. Digital bekräftelse av föräldraskap före barnets födelse, punkt 5 (S, V, MP).....	33
7. Bekräftelse av föräldraskap i övrigt, punkt 6 (SD)	34
8. Faderskapsundersökningar, punkt 7 (SD).....	34
9. Övriga frågor om föräldraskap m.m., punkt 8 (C)	35
10. Övriga frågor om föräldraskap m.m., punkt 8 (V).....	36
11. Övriga frågor om föräldraskap m.m., punkt 8 (L)	37
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	38
Propositionen	38
Följdmotionerna	38
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	40
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	43

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i föräldrabalken,

2. lag om ändring i lagen (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:176 punkterna 1 och 2 samt avslår motionerna

2020/21:179 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 2,

2020/21:3103 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkandena 4 och 6,

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 6 och

2020/21:4005 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (SD)

2. Presumerat föräldraskap för sambor

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3009 av Marie-Louise Hänel Sandström m.fl. (M),

2020/21:3103 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 5 och

2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1.

Reservation 2 (M, C, L)

3. Begränsning av möjligheten att häva vissa presumerade föräldraskap

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:4009 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 1,

2020/21:4010 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 1,

2020/21:4024 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M, KD) yrkande 1 och

2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 i denna del.

Reservation 3 (M, C, V, KD, L)

4. Hävande av presumerade föräldraskap i övrigt

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:4009 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 2,

2020/21:4010 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 2,

2020/21:4024 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M, KD) yrkande 2 och

2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 i denna del.

Reservation 4 (M, KD)

Reservation 5 (C, L)

5. Digital bekräftelse av föräldraskap före barnets födelse

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om digital bekräftelse av föräldraskap före barnets födelse och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3,
2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 35,
2020/21:2774 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkande 41,
2020/21:2951 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4,
2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 60,
2020/21:3480 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 33 och
2020/21:4005 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3 och
bifaller delvis motion
2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

Reservation 6 (S, V, MP)

6. Bekräftelse av föräldraskap i övrigt

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 4,
2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 36 och
2020/21:2951 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 5.

Reservation 7 (SD)

7. Faderskapsundersökningar

Riksdagen avslår motion

2020/21:655 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkande 7.2.

Reservation 8 (SD)

8. Övriga frågor om föräldraskap m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:179 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 4,
2020/21:2951 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 10.2,
2020/21:3261 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 7 och
2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 9 (C)

Reservation 10 (V)

Reservation 11 (L)

Stockholm den 15 juni 2021

På civilutskottets vägnar

Emma Hult

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Hult (MP), Larry Söder (KD), Johan Löfstrand (S), Carl-Oskar Bohlin (M), Elin Lundgren (S), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Mikael Eskilandersson (SD), Leif Nysmed (S), Ola Johansson (C), Lars Beckman (M), Sanne Lennström (S), Joakim Järrebring (S), Angelica Lundberg (SD), David Josefsson (M), Jon Thorbjörnson (V), Malin Danielsson (L) och Johnny Skalin (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2020/21:176 Modernare regler för bekräftelse av föräldraskap, faderskapsundersökningar och för att åstadkomma könsneutral föräldraskapspresumtion. I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

5 motioner med sammanlagt 13 yrkanden har väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlar utskottet även 12 motioner med 19 yrkanden från allmänna motionstiden 2020/21. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Riksdagen riktade våren 2019 ett tillkännagivande till regeringen om att prioritera den fortsatta beredningen av förslagen från Utredningen om faderskap och föräldraskap om modernisering av regelverket för bekräftelse av faderskap för ogifta, så att lagändringar kan träda i kraft så snart som möjligt (bet. 2018/19:CU7, rskr. 2018/19:180). I betänkandet behandlas även den redovisning av hanteringen av tillkännagivandet som regeringen gör i propositionen.

Utskottets överväganden

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag om modernare regler för bekräftelse av föräldraskap, faderskapsundersökningar och för att åstadkomma en könsneutral föräldraskapspresumtion. Därmed avslår riksdagen dels ett motionsyrkande om avslag på regeringens förslag, dels ett motionsyrkande om att regeringen ska återkomma med en ny proposition.

Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden som får anses tillgodosedda genom lagförslagen.

Jämför reservation 1 (SD).

Riksdagens tillkännagivande om bekräftelse av faderskap

Riksdagen riktade, på utskottets förslag, våren 2019 ett tillkännagivande till regeringen om att prioritera den fortsatta beredningen av förslagen från Utredningen om faderskap och föräldraskap om moderniseringar av regelverket för bekräftelse av faderskap för ogifta, så att lagändringar kan träda i kraft så snart som möjligt (bet. 2018/19:CU7, rskr. 2018/19:180). Enligt tillkännagivandet bör regeringen också närmare överväga om det, trots utredningens bedömning i frågan, även ska vara möjligt att lämna en elektronisk bekräftelse före barnets födelse. Som skäl för tillkännagivandet anförde utskottet bl.a. följande:

Utskottet konstaterar att det redan i dag är möjligt att lämna en faderskapsbekräftelse före ett barns födelse. Enligt föreskrifter och allmänna råd bör dock socialnämnden godkänna bekräftelsen först efter att barnet är fött. När socialnämnden på begäran inleder en faderskapsutredning före barnets födelse, beräknas i praktiken en preliminär konceptionstid och upprättas en bekräftelse. När barnet är fött, beräknas en ny konceptionstid utifrån födelsevikten. Om den nya konceptionstiden faller inom den tidigare beräknade konceptionstiden, godkänner socialnämnden bekräftelsen utan vidare kontakt med parterna och underrättar Skatteverket om det fastställda faderskapet.

Som framgår ovan har Utredningen om faderskap och föräldraskap bl.a. haft i uppdrag att lämna förslag på hur reglerna om bekräftelse av faderskap och föräldraskap för ogifta kan moderniseras och förenklas, med beaktande av vikten av att fastställda faderskap blir korrekta och de möjligheter som digitaliseringen kan erbjuda för att förenkla förfarandet.

Utredningen föreslår i sitt betänkande Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:68) flera förenklingar i regelverket. Det föreslås dels att kravet på bevittning av en faderskapsbekräftelse tas bort, dels att det även ska vara möjligt att bekräfta faderskap elektroniskt utan krav på godkännande från socialnämnden. Utredningen anser också att blivande

föräldrar bör få information både om den befintliga möjligheten till bekräftelse hos socialnämnden före barnets födelse och om den föreslagna, nya möjligheten till elektronisk bekräftelse.

Utskottet välkomnar utredningens förslag och anser att regeringen bör prioritera den fortsatta beredningen av förslagen, så att lagändringar kan träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen bör samtidigt överväga vissa ytterligare moderniseringar av reglerna. Utskottet konstaterar i den delen att utredningen gör bedömningen att det inte ska vara möjligt att lämna en elektronisk bekräftelse före barnets födelse. Utskottet anser att regeringen bör närmare överväga om en sådan möjlighet trots det bör införas.

Propositionen

Inledning

Regeringen lämnar i propositionen förslag som syftar till att – med utgångspunkt i barnets bästa – göra den föräldraskapsrättsliga regleringen mer modern, jämlik och ändamålsenlig. Förslagen motiveras med att det är viktigt att den föräldraskapsrättsliga regleringen utvecklas i takt med samhället i övrigt och är anpassad för olika sätt att få barn och bilda familj.

Nya regler om presumerat föräldraskap

En könsneutral föräldraskapspresumtion

Regeringen föreslår att föräldraskap ska presumeras i fler fall än i dag, vilket innebär att regleringen blir könsneutral och jämlik. Om modern vid barnets födelse är gift eller registrerad partner med en kvinna, ska kvinnan sålunda automatiskt anses som barnets förälder. Motsvarande ska gälla för faderskap eller moderskap för gifta par där en av makarna eller båda har ändrat köns-tillhörighet.

Presumtionerna ska gälla även när den make eller registrerade partner som inte har fött barnet har avlidit och barnet föds inom en sådan tid efter hans eller hennes död att barnet kan ha tillkommit dessförinnan.

Hävande av ett presumerat föräldraskap

Regeringen föreslår att det ska införas regler som innebär att förutsättningarna för att häva ett presumerat föräldraskap blir desamma för alla föräldraskaps-presumtioner.

Med anledning av de nya föräldraskapspresumtionerna ska det vidare införas processuella bestämmelser om bl.a. talerätt och behörig domstol, vilka motsvarar dem som gäller i fråga om faderskapspresumtion.

Enklare bekräftelse av föräldraskap

Digital bekräftelse av föräldraskap

Regeringen föreslår att reglerna om bekräftelse av föräldraskap ska moderniseras och förenklas. Sålunda ska bekräftelse av ett föräldraskap kunna göras

digitalt efter barnets födelse utan socialnämndens medverkan. Bekräftelsen ska godkännas digitalt av den som har fött barnet för att den ska gälla.

En digital bekräftelse ska vara möjlig om den som har fött barnet och den som lämnar bekräftelsen är myndiga och folkbokförda i Sverige när barnet föds och om barnet är folkbokfört i Sverige när bekräftelsen lämnas. Möjligheten till digital bekräftelse ska inte finnas för det fall det handlar om att häva ett presumerat föräldraskap genom godkännande av någon annans bekräftelse av föräldraskapet.

En digital bekräftelse ska lämnas och godkännas senast 14 dagar efter barnets födelse.

Om den som har fött barnet är över 18 år och folkbokförd i Sverige ska skyldigheten för socialnämnden att utreda ett föräldraskap inträda först 15 dagar efter barnets födelse.

Det ska i lagen upplysas om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om hur en digital bekräftelse ska lämnas och godkännas.

Vidare anser regeringen att Skatteverket bör ansvara för att utveckla och förvalta systemet för digital bekräftelse. Regeringen gör också bedömningen att en anmälan om gemensam vårdnad till Skatteverket bör kunna göras även inom ramen för det digitala systemet för bekräftelse av föräldraskap.

Bekräftelse av föräldraskap hos socialnämnden

Regeringen föreslår att en bekräftelse hos socialnämnden av föräldraskapet till ett barn som är under 18 år ska lämnas vid ett personligt besök och att bekräftelsen inte längre ska behöva bevittnas. Socialnämnden ska i enskilda fall få medge undantag från kravet på personligt besök om det finns särskilda skäl.

Information och vägledning om de nya reglerna

Regeringen konstaterar att de föreslagna reglerna om föräldraskapspresumtion och om digital bekräftelse innebär att det finns en risk för felaktiga föräldraskap, vilket kan leda till att föräldraskap hävs längre fram. Regeringen anser därför att Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) bör ges i uppdrag att ta fram och sprida information om innebörden av föräldraskapspresumtionen, digital bekräftelse av föräldraskap och möjligheten att häva ett föräldraskap. Regeringen avser att återkomma med ett sådant uppdrag.

Regeringen förutsätter också att MFoF ser över sina föreskrifter och allmänna råd i syfte att anpassa dem till de nya reglerna.

Modernare regler om faderskapsundersökningar

Regeringen föreslår att regleringen om faderskapsundersökningar ska moderniseras i syfte att göra den tydligare och mer rättssäker. Regleringen ska göras teknikneutral och innehålla en generell bestämmelse om s.k. menprövning.

Sålunda ska lagen om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap byta namn till lagen om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap, och begreppet rättsgenetisk undersökning ska införas genomgående i lagen.

I en ny, inledande paragraf ska det tydliggöras att lagen innehåller bestämmelser om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap enligt föräldrabalken och att en sådan undersökning endast får innefatta provtagning som kan ske utan nämnvärt men.

Bestämmelsen i föräldrabalken om när socialnämnden bör verka för att en blodundersökning görs ska ändras till att avse rättsgenetisk undersökning.

Dessutom ska det införas särskilda regler om rättsgenetisk undersökning med hjälp av vävnad från en avliden man.

Vidare ska kostnaden för provtagning och undersökning av prov som sker efter beslut av domstol eller på initiativ av socialnämnden vid utredning av faderskap enligt föräldrabalken betalas av staten.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Äldre föreskrifter ska dock fortfarande gälla för en bekräftelse av föräldraskap till ett barn som har fötts före ikraftträdandet.

Vidare ska hittillsvarande bestämmelser om kostnadsansvaret för en faderskapsundersökning fortfarande gälla för undersökningar av prov som har utförts före ikraftträdandet.

Konsekvenser för enskilda

Regeringen bedömer att förslagen om att föräldraskap ska presumeras i fler fall än tidigare får positiva effekter för de barn som genom förslagen kommer att ha två rättsliga föräldrar redan från födseln. Förslagen bedöms även leda till ökad jämlikhet genom att alla barn med gifta föräldrar behandlas lika.

Vidare bedöms förslagen om en modernisering av reglerna om bekräftelse av föräldraskap få positiva effekter för enskilda i de fall föräldrarna inte är gifta eller registrerade partner. Om en bekräftelse görs digitalt kommer fler barn än i dag att få faderskapet eller föräldraskapet registrerat i folkbokföringen i nära anslutning till barnets födelse.

Samtidigt medför, enligt regeringen, förslagen en viss risk för att föräldraskap registreras trots att det finns grund för att häva föräldraskapet, t.ex. när regelverket för assisterad befruktning med donerade spermier inte har följts. Regeringen anser att detta bör motverkas genom informationsinsatser.

Riksdagens tillkännagivande

Genom förslagen i propositionen anser regeringen att riksdagens tillkännagivande om bekräftelse av faderskap är slutbehandlat.

Motionerna

Följdmotion

I kommittémotion 2020/21:4005 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) föreslås att riksdagen dels ska avslå regeringens förslag i propositionen (yrkande 1), dels ska rikta ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med en proposition där barnperspektivet beaktas bättre (yrkande 2). Motionärerna anser att lagförslagen i flera avseenden innebär en försämring jämfört med dagens regelverk när det gäller barnets rätt till sina biologiska föräldrar och till kännedom om sitt biologiska arv. Enligt motionärerna är det troligt att fler föräldrar väljer bort den möjlighet som redan finns att påbörja en faderskapsutredning hos socialnämnden före barnets födelse till förmån för den nya, digitala lösningen som enbart kan användas efter barnets födelse. Detta, liksom senareläggningen av socialnämndens utredningsskyldighet, menar motionärerna skulle vara negativt från barnets perspektiv.

Motioner från allmänna motionstiden

I kommittémotion 2020/21:179 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med lagförslag i enlighet med förslagen från Utredningen om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:68).

I kommittémotion 2020/21:3103 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som likställer olikkönade och samkönade par i fråga om föräldraskapspresumtion (yrkande 4). I samma motion begärs också ett tillkännagivande om att regeringen bör låta utreda möjligheten att fastställa ett föräldraskap före barnets födelse (yrkande 6).

I kommittémotion 2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag som innebär att det införs en föräldraskapspresumtion för en make till den som föder ett barn efter ändrad könstillhörighet.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet, i likhet med regeringen, framhålla vikten av att den föräldraskapsrättsliga regleringen utvecklas i takt med samhället i övrigt och är anpassad till olika sätt att få barn och bilda familj. Det kan konstateras att lagförslagen i ärendet syftar till att – med utgångspunkt i barnets bästa – göra den föräldraskapsrättsliga regleringen mer modern, jämlik och ändamålsenlig. Utskottet välkomnar detta.

Vidare delar utskottet regeringens bedömning att förslaget om en könsneutral föräldraskapspresumtion medför positiva effekter för de barn som genom förslaget kommer att ha två rättsliga föräldrar redan från födseln, vilket även leder till ökad jämlikhet genom att alla barn med gifta föräldrar behandlas lika.

Utskottet instämmer också i regeringens uppfattning att den föreslagna moderniseringen av reglerna om bekräftelse av föräldraskap medför positiva effekter för enskilda i de fall föräldrarna inte är gifta eller registrerade partner. Om en bekräftelse görs digitalt kommer fler barn än i dag att få faderskapet eller föräldraskapet registrerat i folkbokföringen i nära anslutning till barnets födelse.

Samtidigt medför förslagen en viss risk för att föräldraskap registreras trots att det finns grund för att häva föräldraskapet, t.ex. när regelverket för assisterad befruktning med donerade spermier inte har följts. I likhet med regeringen anser utskottet att detta bör motverkas genom de informationsinsatser som aviseras i propositionen.

Sammanfattningsvis anser utskottet därför att lagförslagen bör antas av de skäl som anförs i propositionen. Därmed bör motion 2020/21:4005 (SD) yrkandena 1 och 2 avslås.

Vidare bedömer utskottet att övriga motionsyrkanden är tillgodosedda genom lagförslagen i ärendet. Även dessa bör därför avslås.

När det sedan gäller riksdagens tillkännagivande om bekräftelse av faderskap har utskottet inga invändningar mot regeringens redovisning av det.

Utskottet övergår nu till att under särskilda rubriker behandla motionsyrkanden som samtliga innehåller förslag om tillkännagivanden i frågor som anknyter till lagförslagen.

Presumerat föräldraskap för sambor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att föräldraskapspresumtionen ska utvidgas till att även gälla sambor. Utskottet hänvisar till de nya, modernare reglerna om bekräftelse av föräldraskap.

Jämför reservation 2 (M, C, L).

Motionerna

Följdmotion

I kommittémotion 2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att föräldraskapspresumtionen bör utvidgas till att även gälla sambor.

Motioner från allmänna motionstiden

I kommittémotion 2020/21:3103 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 5 föreslås ett motsvarande tillkännagivande till regeringen som ovan om att samboförhållanden bör likställas med äktenskap när det gäller föräldraskapspresumtion.

Ett motsvarande förslag finns också i motion 2020/21:3009 av Marie-Louise Hänel Sandström m.fl. (M).

Propositionen

Regeringen anför i propositionen att det inom ramen för detta lagstiftningsärende inte är möjligt att överväga frågan om en föräldraskapspresumtion även för sambor, vilket några remissinstanser efterfrågar. Regeringen hänvisar dock till de föreslagna lagändringarna om att förenkla processen för bekräftelse av föräldraskap för ogifta föräldrar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att de nya, modernare reglerna om bekräftelse av föräldraskap ger ogifta föräldrar en möjlighet att digitalt bekräfta ett föräldraskap utan socialnämndens medverkan. Detta innebär att fler barn än i dag kommer att få faderskapet eller föräldraskapet registrerat i folkbokföringen i nära anslutning till barnets födelse. Utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena, och de bör därför avslås.

Hävande av presumerade föräldraskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om begränsning av möjligheten att häva vissa presumerade föräldraskap och om hävande av presumerade föräldraskap i övrigt. Utskottet hänvisar till att en utredning har i uppdrag att se över frågorna.

Jämför reservation 3 (M, C, V, KD, L), 4 (M, KD) och 5 (C, L).

Motionerna

Begränsning av möjligheten att häva vissa presumerade föräldraskap

I kommittémotion 2020/21:4009 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag som innebär att ett presumerat föräldraskap inte ska kunna hävas på den grunden att barnet har tillkommit genom en heminsmination eller genom assisterad befruktning vid en klinik utomlands med en anonym donator.

Samma förslag finns i kommittémotionerna

- 2020/21:4010 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 1
- 2020/21:4024 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M, KD) yrkande 1
- 2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 i denna del.

Hävande av presumerade föräldraskap i övrigt

I kommittémotion 2020/21:4009 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag om presumerade faderskap som innebär en återgång till de hävanderegler som gällde före den 1 januari 2019.

I kommittémotion 2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 i denna del finns ett motsvarande förslag om att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag som innebär en återgång till de hävanderegler som gällde före den 1 januari 2019.

I kommittémotion 2020/21:4010 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att hävandereglerna för presumerade föräldraskap bör utredas närmare.

I kommittémotion 2020/21:4024 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M, KD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med nya, moderna och begränsade hävanderegler som är anpassade till den nya föräldraskapspresumtionen.

Regleringen om hävande av presumerade föräldraskap och faderskap

Ett faderskap som baseras på faderskapspresumtionen kan hävas under vissa förutsättningar. Om barnet har tillkommit genom samlag kan faderskapet hävas bl.a. om det är utrett att modern har haft samlag med en annan man under den tid då barnet kan ha avlats och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har avlats av den andre mannen (1 kap. 2 § föräldrabalken). För det fall barnet har tillkommit genom insemination eller befruktning utanför kroppen (assisterad befruktning) kan faderskapet hävas om maken inte har lämnat sitt samtycke till behandlingen, om han inte var kvinnans sambo eller make vid behandlingen eller om det inte är sannolikt att barnet har tillkommit genom behandlingen (jfr 1 kap. 8 § första stycket föräldrabalken). Om donerade spermier har använts gäller sedan den 1 januari 2019 att faderskapet även kan hävas om barnet har tillkommit genom heminsemination eller – om den assisterade befruktningen har genomförts utomlands – behandlingen inte har genomförts vid en behörig inrättning eller det inte finns någon rätt för barnet att ta del av uppgifter om spermiedonatorn (jfr 1 kap. 8 § andra stycket föräldrabalken). Ett presumerat faderskap kan också hävas genom att mannen i äktenskapet godkänner en annan mans bekräftelse av faderskapet (1 kap. 2 § föräldrabalken).

De nya reglerna om hävande av ett presumerat föräldraskap innebär att förutsättningarna för att häva ett sådant föräldraskap blir desamma för alla föräldraskapspresumtioner.

Regeringen har i propositionen anfört bl.a. följande skäl för att reglerna om hävande av ett presumerat föräldraskap bör vara enhetliga (s. 31 f.):

Ett samkönat kvinnligt par som vill genomföra en assisterad befruktning måste alltid använda donerade spermier (om någon av dem kan bidra med

spermier på grund av att hon har ändrat könstillhörighet gäller de särskilda reglerna om föräldraskap då en förälder eller båda har ändrat könstillhörighet). Utredningen föreslår – med utgångspunkt i att samma regler bör gälla för alla barn – att de grunder som gäller för hävande av ett presumerat faderskap efter assisterad befruktning med donerade spermier även bör gälla för hävande av en presumtion av föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken. Regeringen anser att det är en rimlig ordning. Flertalet remissinstanser ställer sig också bakom utredningens förslag. Därtill bör regleringen, som *Sveriges advokatsamfund* och *Juridiska institutionen vid Handelshögskolan vid Göteborgs universitet* föreslår, ta höjd för att barnet kan ha tillkommit genom samlag. Som Juridiska institutionen vid Handelshögskolan vid Göteborgs universitet vidare påpekar bör regleringen utformas så att det tydligt framgår att det krävs att barnets mor var gift eller sambo med kvinnan när behandlingen utfördes (jfr prop. 2017/18:155 s. 68). Regleringen bör därför få en något annorlunda utformning än den som utredningen föreslår.

Även den ordning som utredningen föreslår när det gäller hävande av en moderskaps- eller faderskapspresumtion för det fall någon av föräldrarna eller båda har ändrat könstillhörighet är rimlig. Det innebär att ett föräldraskap i de fallen ska kunna hävas på samma grunder som ett presumerat faderskap. Liksom när det gäller faderskapspresumtionen bör regleringen omfatta att barnet kan ha tillkommit genom samlag, assisterad befruktning med egna spermier eller assisterad befruktning med donerade spermier.

Vidare bör det, i likhet med vad som gäller för presumerade faderskap, införas bestämmelser som innebär att ett föräldraskap kan hävas genom godkännande av någon annans bekräftelse av föräldraskapet. Som Juridiska institutionen vid Handelshögskolan vid Göteborgs universitet påpekar bör regleringen, i fråga om alla föräldraskapspresumtioner, ta höjd för att bekräftelsen kan avse faderskap, föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken eller moderskap enligt de regler som gäller om en förälder eller båda har ändrat könstillhörighet (1 kap. 14 § föräldrabalken). Även de bestämmelser som gäller i fråga om faderskapspresumtionen bör därför ändras, så att de omfattar bekräftelse av föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken och bekräftelse av moderskap enligt 1 kap. 14 § föräldrabalken.

Som några remissinstanser konstaterar är det inte möjligt att inom ramen för detta lagstiftningsärendet överväga generella begränsningar av möjligheterna att häva ett föräldraskap. Regeringen delar dock bedömningen att reglerna om hävande av föräldraskap behöver ses över och har tagit initiativ till en sådan översyn, vilket bl.a. *RFSU*, *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* och *Svenska kyrkan* efterfrågar. Det uppdrag som regeringen nyligen har lämnat till en särskild utredare att se över den föräldraskapsrättsliga lagstiftningen innefattar att se över föräldrabalkens regler om hävande av föräldraskap och då särskilt ta ställning till om utrymmet att häva ett föräldraskap ska begränsas (dir. 2020:132).

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla

Regeringen beslutade den 10 december 2020 om kommittédirektiven En föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla (dir. 2020:132). En särskild utredare ska bl.a. se över reglerna om hävande av föräldraskap i föräldrabalken och då särskilt ta ställning till om utrymmet att häva ett föräldraskap ska begränsas.

Som bakgrund till uppdraget anges bl.a. att grunderna för hävande av faderskap traditionellt i huvudsak tagit sikte på situationen att någon annan än maken genom samlag bidragit till barnets tillkomst. Vid assisterad befruktning med donerade spermier är situationen en annan. Att den som har ansetts som förälder inte har en genetisk koppling till barnet utgör då inte i sig en grund för hävande. I stället kan hävande ske om det visar sig att någon av förutsättningarna för faderskapet eller föräldraskapet inte var uppfyllda, t.ex. om barnet har tillkommit genom assisterad befruktning i utlandet med en anonym donator.

Regeringen konstaterar att det i olika sammanhang har anförts att hävandereglerna inte är anpassade till de olika sätt att skaffa barn och bli förälder som tillkommit eller föreslagits på senare år. Att ett föräldraskap bestäms felaktigt kan vara en följd av okunskap om regelverket eller de faktiska förhållandena. Det kan emellertid också vara så att ett par är medvetet om att det brister i någon av förutsättningarna för faderskap eller föräldraskap men ändå låter det presumeras eller bekräftas. Vid införande av en föräldraskapspresumtion finns det en risk att detta kommer att inträffa i fler fall.

Att ett föräldraskap har presumerats eller fastställts trots att det inte fanns förutsättningar för det kan ske också i andra fall, anför regeringen vidare. Det kan t.ex. inträffa att ett moderskap eller faderskap registreras på grund av felaktiga uppgifter som lämnats i samband med flytt till Sverige. Det har vidare påpekats att det finns en risk att möjligheten att häva föräldraskap kan komma att utnyttjas för andra syften än barnets bästa. Exempelvis kan en förälder som efter en skilsmässa inte längre vill dela vårdnaden om barnet med den andra föräldern försöka få dennes föräldraskap hävt. Motsvarande risk finns om en förälder efter en skilsmässa inte vill betala underhållsbidrag till barnet.

Enligt regeringen ska ett föräldraskap som utgångspunkt vara ett livslångt åtagande, och det kan ifrågasättas om nuvarande ordning främjar ett stabilt och jämbördigt föräldraskap. Vidare behöver reglerna om hävande ses över i ljuset av samhällsutvecklingen. Vilket utrymme som ska finnas för att häva ett föräldraskap är en komplicerad fråga som kräver att flera olika intressen vägs mot varandra. Hävandereglerna bör vara förutsebara, rättssäkra och utgå från vad som är barnets bästa. Det bör särskilt övervägas om det finns anledning att begränsa utrymmet att häva föräldraskap och hur detta i sådant fall lämpligen bör ske. Det kan t.ex. handla om att begränsa vilka omständigheter som får läggas till grund för hävande, begränsa socialnämndens utrednings-skyldighet i vissa fall eller införa någon form av tidsbegränsning för när en sådan talan kan väckas.

Uppdraget ska redovisas senast den 21 juni 2022.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att föräldrabalkens hävanderegler innebär tämligen omfattande möjligheter att häva presumerade föräldraskap. Som också regeringen har pekat på kan det ifrågasättas om den ordningen främjar ett stabilt och jämbördigt föräldraskap. Regeringen har därför gett Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla i uppdrag att se över regleringen. Utredningen ska särskilt överväga om det finns anledning att begränsa utrymmet att häva föräldraskap och hur detta i sådant fall lämpligen bör ske. Det kan t.ex. handla om att begränsa vilka omständigheter som får läggas till grund för hävande, begränsa socialnämndens utredningsskyldighet i vissa fall eller införa någon form av tidsbegränsning för när en sådan talan kan väckas. Uppdraget ska redovisas senast den 21 juni 2022.

Genom utredningsuppdraget får förslaget i motion 2020/21:4010 (V) yrkande 2 anses vara tillgodosett. Vidare anser utskottet att det inte finns skäl att föregripa resultatet av det pågående arbetet. Därmed bör både motionsyrkandena om begränsning av möjligheten att häva vissa presumerade föräldraskap och resterande motionsyrkanden om hävande av presumerade föräldraskap i övrigt avslås.

Bekräftelse av föräldraskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om digital bekräftelse av föräldraskap före barnets födelse och tillkännager detta för regeringen.

Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden om bekräftelse av föräldraskap i övrigt.

Jämför reservation 6 (S, V, MP) och 7 (SD).

Motionerna

Digital bekräftelse av föräldraskap före barnets födelse

Följdmotioner

I kommittémotion 2020/21:4005 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att föräldraskap så långt det är möjligt ska fastställas före barnets födelse.

I kommittémotion 2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att föräldraskap ska bekräftas preliminärt, digitalt, redan före barnets födelse och sedan bekräftas igen efter det att barnet är fött.

Motioner från allmänna motionstiden

I kommittémotion 2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett förslag till lagändring som gör det möjligt att fastställa faderskap tidigare än i dag.

Samma förslag läggs fram i kommittémotion 2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 35.

I partimotion 2020/21:2774 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkande 41 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett förslag till lagändring som gör det möjligt att bekräfta eller fastställa faderskapet för ogifta föräldrar redan under graviditeten. Samma förslag läggs fram i kommittémotionerna 2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 60 och 2020/21:3480 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 33.

I kommittémotion 2020/21:2951 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att föräldraskapsutredningar ska kunna påbörjas och slutföras redan under graviditeten så att föräldraskapet i så många fall som möjligt kan fastställas automatiskt vid barnets födelse.

Bekräftelse av föräldraskap i övrigt

I kommittémotion 2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till att det ska vara rutin inom mödravården att inleda processen om fastställande av faderskap i de fall där föräldrarna ger sitt medgivande.

Samma förslag läggs fram i kommittémotion 2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 36.

I kommittémotion 2020/21:2951 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att avskaffa utrednings-skyldigheten för socialnämnden i fall där det finns en faderskapsbekräftelse redan under graviditeten som det inte finns anledning att ifrågasätta.

Den nya regleringen om bekräftelse av föräldraskap

Den nya regleringen om digital bekräftelse av föräldraskap innebär att ogifta föräldrar, som är myndiga och folkbokförda i Sverige, ska ha möjlighet att efter barnets födelse digitalt bekräfta ett föräldraskap utan socialnämndens medverkan. Bekräftelsen ska lämnas och godkännas senast 14 dagar efter barnets födelse. Skyldigheten för socialnämnden att utreda ett föräldraskap inträder först 15 dagar efter barnets födelse.

Regeringen har i propositionen gjort bedömningen att det inte nu bör införas en möjlighet att digitalt bekräfta föräldraskap före barnets födelse. Som skäl för detta anges följande (s. 42 f.):

Utredningen överväger om det bör finnas en möjlighet att digitalt bekräfta föräldraskapet redan innan barnet är fött men anser att en sådan möjlighet inte bör införas. Riksdagen har tillkännagett att regeringen närmare bör

överväga om en sådan möjlighet ändå bör införas (bet. 2018/19:CU7 punkt 7, rskr. 2018/19:180).

Som utredningen konstaterar bör behovet av att bekräfta föräldraskap före barnets födelse minska när det införs en möjlighet att bekräfta föräldraskapet digitalt utan inblandning av socialnämnden. Med en möjlighet till digital bekräftelse så snart barnet har fått ett personnummer kommer föräldraskapet i de flesta fall att kunna bekräftas mycket kort tid efter barnets födelse. Enligt uppgift från Skatteverket tilldelas ett barn i regel ett personnummer redan samma dag som barnet föds. De allra flesta barn kommer alltså att kunna få två rättsliga föräldrar kort tid efter födelsen. Den digitala bekräftelsen innebär även en betydande förenkling genom att föräldrarna inte behöver besöka eller ha annan kontakt med socialnämnden.

Det finns fall då det kan vara en fördel om föräldraskapet har bekräftats redan före barnets födelse. Det gäller framför allt situationer när en förälder avlider före eller kort tid efter barnets födelse. Som utredningen konstaterar finns det i de fall då föräldrarna känner till att någon av dem är allvarligt sjuk en möjlighet att bekräfta föräldraskapet före barnets födelse hos socialnämnden i enlighet med den ordning som gäller redan i dag. Om en bekräftelse inte har lämnats före födelsen och modern avlider innan föräldraskapet har fastställts, kan föräldraskapet bekräftas hos socialnämnden. Bekräftelsen ska då enligt 1 kap. 4 § föräldrabalken godkännas av en särskilt förordnad vårdnadshavare i stället för modern.

En bekräftelse av ett föräldraskap är ett åtagande som får betydande rättsverkningar. När bekräftelsen godkänts är den bindande och kan inte tas tillbaka. Föräldraskapet kan i så fall ändras endast efter prövning i domstol (1 kap. 4 § tredje stycket föräldrabalken). När det gäller möjligheten att i en sådan situation få till stånd ett beslut om rättsgenetisk undersökning för att utreda föräldraskapet jämför situationen när föräldraskapet har fastställts genom bekräftelse med den då föräldraskapet har fastställts genom dom. Det innebär bl.a. att en domstol får besluta om sådan undersökning endast under förutsättning att det efter bekräftelsen eller domen har kommit fram en ny omständighet. Det finns alltså ett starkt intresse av att föräldraskap som fastställs genom bekräftelse blir korrekta.

En bekräftelse som lämnas hos socialnämnden före barnets födelse blir gällande efter barnets födelse eftersom socialnämnden först då godkänner den. Även denna ordning motiveras av intresset av att föräldraskap som fastställs genom bekräftelse blir korrekta. Socialnämnden kan efter födelsen knyta ihop bekräftelsen med det barn som fötts. Eftersom socialnämnden godkänner bekräftelsen först när barnet fötts finns det även utrymme att hantera situationen att det vid födelsen visar sig att det är uppenbart att den som bekräftat föräldraskapet inte är förälder. Motsvarande kontroll skulle inte kunna göras inom ramen för ett system för digital bekräftelse som möjliggör bekräftelse före barnets födelse. Någon prövning av bekräftelsen skulle inte ske och det skulle inte finnas någon möjlighet att ångra bekräftelsen om det efter födelsen står klart att bekräftelsen är felaktig. Inte heller skulle det vara möjligt att i förekommande fall konstatera att graviditeten avslutats (efter missfall eller abort) eller att barnet inte fötts levande.

En möjlighet till digital bekräftelse av föräldraskap före barnets födelse skulle också innebära att systemet behöver byggas så att bekräftelsen kopplas till den blivande moderns personnummer i stället för barnets personnummer. En sådan ordning skulle förutsätta en kontrollfunktion i systemet för att knyta bekräftelsen till ett visst barn efter barnets födelse. Det skulle vidare uppstå behov av gallringsfunktioner för de situationer då graviditeten avslutats eller barnet inte föds levande. Det finns alltså flera

frågetecken kring robustheten i ett system för digital bekräftelse som möjliggör att en bekräftelse görs före barnets födelse. Ett system som bygger på att bekräftelsen kopplas till moderns personnummer i stället för barnets skulle vidare rimligen förutsätta att bekräftelseprocessen endast kan initieras av modern och att hon i systemet behöver peka ut vilken person som ska få möjlighet att bekräfta föräldraskapet. En sådan ordning kan upplevas som omodern och mindre jämställd än ett system som bygger på att bekräftelsen utgår från barnet och som möjliggör att båda föräldrarna kan vara lika delaktiga i processen.

Mot bakgrund av det anförda anser regeringen, i likhet med utredningen och en klar majoritet av remissinstanserna, att det inte nu bör införas en möjlighet att digitalt bekräfta föräldraskap före barnets födelse. Införandet av en sådan ordning bedöms också aktualisera vissa principiella frågor som kräver närmare analys och överväganden. En sådan fråga är hur tidigt under graviditeten det skulle vara möjligt att göra bekräftelsen digitalt. En annan fråga är vilken rättslig betydelse en bekräftelse som har lämnats före barnets födelse får. Eftersom bekräftelsen enligt svensk rätt anses utgöra en konstituerande rättshandling genom vilken föräldraskapet fastställs, uppstår frågan om huruvida den som har lämnat bekräftelsen i och med detta är att anse som rättslig förälder till det ofödda barnet. Detta kan jämföras med vad som gäller om föräldraskapet följer av en presumtion eller fastställs genom en dom. Ett presumerat föräldraskap uppstår först när barnet föds. När ett föräldraskap prövas i domstol gäller att talan inte får prövas före barnets födelse (3 kap. 9 § föräldrabalken). Inom ramen för detta lagstiftningsprojekt är det inte heller möjligt att, i enlighet med vad *RFSU* efterfrågar, överväga införandet av en ordning som innebär att ett föräldraskap bekräftas preliminärt under graviditeten och sedan bekräftas igen när barnet är fött. Det finns dock anledning att på nytt överväga frågan, om det vid en utvärdering av det digitala systemet framkommer att det finns behov av att införa en sådan möjlighet att bekräfta föräldraskapet före barnets födelse.

Regeringen har i propositionen också gjort bedömningen att det inte bör införas en möjlighet för föräldrar att bekräfta föräldraskapet vid mödrahälsovården eller på sjukhus i samband med barnets födelse. Som skäl för detta anfördes följande (s. 37 f.):

Utredningen överväger en förenkling i form av en möjlighet för föräldrar att bekräfta föräldraskapet vid mödrahälsovården eller på sjukhus i samband med barnets födelse. En sådan möjlighet finns bl.a. i Norge och Finland. Utredningen landar i bedömningen att en sådan ordning inte bör införas. I likhet med bl.a. *Svensk Förening för Obstetrik och Gynekologi* och *Mödrahälsovårdsöverläkargruppen* delar regeringen den bedömningen. Det framstår inte som ändamålsenligt eller motiverat att hälso- och sjukvården ska lägga ner tid och resurser på att hantera bekräftelser av föräldraskap. Regeringen delar utredningens bedömning att det framstår som en mindre lämplig ordning att hälso- och sjukvården ska ägna sig åt myndighetsutövning i en fråga som ligger inom socialnämndens ansvarsområde. Som utredningen konstaterar finns det vidare tekniska utmaningar med att bygga upp ett sådant system.

Utskottets ställningstagande

Digital bekräftelse av föräldraskap före barnets födelse

Den nya möjligheten till digital bekräftelse av föräldraskap innebär att fler barn än i dag kan få faderskapet eller föräldraskapet registrerat i folkbokföringen i nära anslutning till barnets födelse. Detta är positivt. Utskottet anser dock att det finns skäl att gå längre när det gäller möjligheten till digital bekräftelse. Utskottet delar alltså inte regeringens bedömning i propositionen att det inte nu bör införas en möjlighet att digitalt bekräfta föräldraskap före barnets födelse. I stället bör det enligt utskottet finnas en möjlighet för de föräldrar som så önskar att få föräldraskapsfrågan ordnad inför förlossningen utan att behöva inställa sig hos socialnämnden för att lämna en bekräftelse där. En sådan möjlighet att bekräfta föräldraskapet digitalt före barnets födelse skulle innebära att barnet i princip får även en andra förälder fastställd i samband med födelsen. Barnet skulle då i fler fall få båda sina föräldrar registrerade så snart en födelseanmälan från sjukhuset blivit hanterad av Skatteverket.

Regeringen bör därför återkomma med ett lagförslag som innebär att blivande föräldrar kan bekräfta föräldraskapet digitalt redan före barnets födelse. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Bekräftelse av föräldraskap i övrigt

När det gäller motionerna 2020/21:1611 (SD) yrkande 4 och 2020/21:1832 (SD) yrkande 36, om en möjlighet för föräldrar att bekräfta föräldraskapet vid mödrahälsovården, delar regeringen i propositionen utredningens bedömning att det framstår som en mindre lämplig ordning att hälso- och sjukvården ska ägna sig åt myndighetsutövning i en fråga som ligger inom socialnämndens ansvarsområde. Enligt regeringen framstår det inte som ändamålsenligt eller motiverat att hälso- och sjukvården ska lägga ned tid och resurser på att hantera bekräftelser av föräldraskap. Dessutom finns det, tillägger regeringen, tekniska utmaningar med att bygga upp ett sådant system. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom motionsyrkandena, och de bör därför avslås.

När det sedan gäller motion 2020/21:2951 (C) yrkande 5, om socialnämndens utredningsskyldighet, konstaterar utskottet att enligt den nya regleringen inträder skyldigheten för socialnämnden att utreda ett föräldraskap först när 14-dagarsfristen för digital bekräftelse löpt ut, dvs. 15 dagar efter barnets födelse. Därmed, och med beaktande av utskottets förslag till tillkännagivande ovan om att blivande föräldrar ska kunna bekräfta föräldraskapet digitalt redan före barnets födelse, ser utskottet inte behov av någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet. Även detta motionsyrkande bör därför avslås.

Faderskapsundersökningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om faderskapsundersökningar. Utskottet hänvisar till befintlig reglering på området samt tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 8 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:655 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkande 7.2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till en lagändring som innebär att en man som tror sig vara far till ett barn ska ha rätt att begära ett faderskapstest och att han direkt ska fastställas som far till barnet om ett positivt testresultat kan uppvisas.

Regleringen om faderskapsundersökningar

De delvis nya reglerna om faderskapsundersökningar innebär bl.a. följande: Om inte en viss man eller kvinna på grund av äktenskap eller registrerat partnerskap ska anses som far eller förälder till ett barn som står under någons vårdnad, är socialnämnden skyldig att försöka utreda vem som är far till barnet och se till att faderskapet fastställs (2 kap. 1 § föräldrabalken). Socialnämnden bör verka för att en rättsgenetisk undersökning görs beträffande barnet, modern och den som kan vara far till barnet, om denne begär det eller om det finns anledning att anta att modern har haft samlag med mer än en man under den tid då barnet kan ha tillkommit (2 kap. 6 § föräldrabalken). Socialnämndens möjlighet att förordna om en rättsgenetisk undersökning förutsätter att ingen av parterna motsätter sig en sådan. I annat fall får frågan prövas av domstol inom ramen för en talan om fastställande av faderskap.

En talan om fastställande av faderskap väcks av barnet. Barnets talan förs av socialnämnden i de fall som socialnämnden har ett utredningsansvar enligt 2 kap. 1 § föräldrabalken. Vidare får modern, om hon har vårdnaden om barnet, alltid föra barnets talan. Talan får också alltid föras av en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet. (Se 3 kap. 5 § föräldrabalken.)

I mål om fastställande av faderskap får domstolen på begäran av någon av parterna eller när det annars behövs besluta om en rättsgenetisk undersökning. Beslutet får avse barnet, modern samt den man mot vilken talan förs (2 § lagen [1958:642] om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap). Domstolen ska förklara en man vara far till ett barn om det genom en genetisk undersökning är utrett att han är barnets far. Detsamma gäller om det är utrett att han har haft samlag med barnets mor eller att en insemination eller befruktning utanför moderns kropp har skett med hans spermier under den tid då barnet kan ha tillkommit och det med hänsyn till samtliga omständigheter är

sannolikt att barnet har tillkommit vid det tillfället. (Se 1 kap. 5 § föräldrabalken.)

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, bl.a. våren 2019 i betänkande 2018/19:CU7. Utskottet stod då fast vid sitt tidigare ställningstagande av följande innebörd: Lagstiftningen bygger på att det rättsligt fastställda faderskapet i största möjliga utsträckning ska överensstämma med det biologiska. Av regleringen i 2 kap. 6 § föräldrabalken följer att socialnämndens representant alltid bör verka för att en rättsgenetisk utredning görs, om mannen begär det. Detta gäller även om utredningen inte tyder på att mer än en man är aktuell. En man som tror sig vara far till ett barn kan alltså vända sig till socialnämnden och begära att en rättsgenetisk utredning ska göras, och socialnämnden bör i sådana fall verka för att en utredning kommer till stånd. Motionsyrkandet avstyrktes därför, och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som utskottet och riksdagen tidigare gett uttryck för, och därför bör motionsyrkandet avslås.

Övriga frågor om föräldraskap m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om övriga frågor om föräldraskap m.m. Utskottet hänvisar till befintlig reglering och pågående utredningar.

Jämför reservation 9 (C), 10 (V) och 11 (L).

Motionerna

Följdmotion

I kommittémotion 2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att den genetiska kopplingen till barnet bör dokumenteras i samtliga fall där det rättsliga föräldraskapet inte överensstämmer med den genetiska kopplingen. Enligt motionärerna bör en sådan dokumentation ges in i samband med en digital bekräftelse av föräldraskapet.

Motioner från allmänna motionstiden

I kommittémotion 2020/21:179 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag till lagändring som innebär att den man som donerat sin sperma för assisterad befruktning vid ett allmänt sjukhus under vissa förutsättningar får möjlighet att bekräfta faderskapet till ett barn.

I kommittémotion 2020/21:2951 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 10.2 anförs att regelverket för föräldraskap vid assisterad befruktning är svårtillgängligt och att det kan råda osäkerhet om vad som gäller i ett enskilt fall. Motionärerna begär därför ett tillkännagivande till regeringen om att tillsätta en utredning som ser över förutsättningarna att fastställa föräldraskap för barn som tillkommit genom assisterad befruktning.

I kommittémotion 2020/21:3261 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 7 välkomnas dels 2019 års lagändringar om att införa samma regler för olikkönade och samkönade par i fråga om faderskap och föräldraskap efter en assisterad befruktning i utlandet eller i egen regi, dels de utredningar som hittills har tillsatts på området. Motionärerna anser att regeringen bör ta de fortsatta initiativ som krävs för att i lagstiftningen skapa ytterligare juridisk jämlikhet mellan olikkönade och samkönade par i reglerna om föräldraskap. De begär ett tillkännagivande i enlighet med detta.

Reglerna om fastställande av faderskap

Något faderskap för spermiedonatorn ska inte fastställas i de fall en kvinna ska anses som barnets förälder enligt den nya föräldraskapspresumtionen (dvs. maka till modern) eller i de fall föräldraskapet för en kvinna ska fastställas enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken (dvs. sambo till modern). I dessa fall blir alltså modern samt moderns maka eller sambo barnets två rättsliga föräldrar. Vidare blir en ensamstående kvinna som genomgår en assisterad befruktning inom svensk hälso- och sjukvård, eller vid en behörig inrättning i utlandet och barnet har rätt att ta del av uppgifter om spermiedonatorn, barnets enda rättsliga förälder. I sådana fall är det dock möjligt för spermiedonatorn att frivilligt bekräfta faderskapet. (Se 1 kap. 3 § föräldrabalken.)

Den nya regleringen om en könsneutral föräldraskapspresumtion och om bekräftelse av föräldraskap

De nya reglerna om en könsneutral föräldraskapspresumtion innebär att föräldraskap ska presumeras i fler fall än tidigare. Vidare innebär den nya regleringen om digital bekräftelse av föräldraskap att ogifta föräldrar, som är myndiga och folkbokförda i Sverige, ska ha möjlighet att efter barnets födelse digitalt bekräfta ett föräldraskap utan socialnämndens medverkan.

När det gäller frågan om barnets rätt till vetskap om sitt ursprung har regeringen i propositionen (s. 27 och 39) anfört bl.a. att införandet av presumtionerna och av möjligheten till digital bekräftelse av ett föräldraskap utan

socialnämndens medverkan medför att det inte längre kommer att finnas någon dokumentation hos kommuner och domstolar i dessa fall. Barnets rätt till kännedom om sitt ursprung får dock enligt regeringen anses tillgodosedd genom nuvarande regler om att det ska finnas en anteckning om donatorn i en särskild journal och att socialnämnden är skyldig att hjälpa barnet att ta reda på om det finns uppgifter antecknade i en sådan journal. Sedan den 1 januari 2019 gäller även att ett barn som har tillkommit genom en assisterad befruktning med donerade könsceller har rätt att av sina föräldrar få veta det. Föräldrarna ska så snart det är lämpligt upplysa barnet om att han eller hon har tillkommit genom en sådan behandling (1 kap. 15 § föräldrabalken).

Utredningen om utökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige

Regeringen beslutade den 27 februari 2020 om kommittédirektiven Utökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige (dir. 2020:19). En särskild utredare ska överväga utökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige. Syftet är att åstadkomma en mer ändamålsenlig, jämlik och modern reglering om föräldraskap i internationella förhållanden. Utredaren ska bl.a. ta ställning till hur den kvinna i en samkönad relation som inte har fött barnet och som enligt utländsk lag eller en utländsk fastställelse anses vara barnets förälder ska kunna anses vara barnets förälder även efter en flytt till Sverige. Uppdraget ska redovisas senast den 21 juni 2021.

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla

Regeringen beslutade den 10 december 2020 om kommittédirektiven En föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla (dir. 2020:132). En särskild utredare ska se över utformningen av föräldrabalkens regler om föräldraskap och i övrigt överväga vissa förändringar av de familjerättsliga reglerna. Uppdraget syftar till att – med utgångspunkt i barnets bästa – åstadkomma en mer sammanhållen, könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap samt regler om föräldrans ansvar som är anpassade till olika familjekonstellationer.

Som bakgrund anför regeringen att vid föräldrabalkens tillkomst var den traditionella kärnfamiljen den givna familjekonstellationen. Synen på föräldraskap och familj har dock förändrats sedan dess. Familjer kan i dag se olika ut, och barn blir också till på olika sätt. Det är enligt regeringen viktigt att lagstiftningen är utformad för att möta denna utveckling. En rad åtgärder har vidtagits för att modernisera lagstiftningen och anpassa den till nya sätt att bilda familj. Reformarbetet har varit viktigt och efterlängtat men har också gjort regelverket svårtillgängligt och fragmenterat. Nya föräldraskapsregler har successivt införts i föräldrabalken utan att det samtidigt varit möjligt att se över lagstiftningens grundläggande struktur. Behovet av en sådan översyn har påpekats av Lagrådet, domstolar och universitet. Även flera organisationer har

pekat på det behovet utifrån ett hbtq-perspektiv. Det finns därför enligt regeringen skäl att nu göra en översyn.

Målsättningen är, anförts det vidare, att lagstiftningen ska vara mer könsneutral, jämlik och inkluderande. Samtidigt ska de sakliga skälen bakom dagens reglering tillgodoses. Översynen handlar om att förbättra strukturen och göra regelverket mer överskådligt. Reglerna bör vara tydliga och begripliga. De bör också vara enhetliga och inte utan tungt vägande skäl skilja på föräldrar beroende på deras sexuella läggning eller kön eller om de har ändrat könstillhörighet.

I uppdraget ingår sammanfattningsvis att bl.a.

- ta ställning till hur föräldraskapens regler om föräldraskap kan utformas för att bli mer överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa
- analysera konsekvenserna för annan lagstiftning av att reglerna om föräldraskap ändras och ta ställning till behovet av följdändringar i sådan lagstiftning.

Utredaren ska föreslå de författningsändringar och andra åtgärder som behövs. Uppdraget ska redovisas senast den 21 juni 2022.

Utskottets ställningstagande

När det gäller förslaget i motion 2020/21:4029 (C) yrkande 3 konstaterar utskottet att införandet av de nya föräldraskapspresumtionerna och av möjligheten till digital bekräftelse av ett föräldraskap utan socialnämndens medverkan medför att det inte längre kommer att finnas någon dokumentation hos kommuner och domstolar i dessa fall. Som också regeringen pekar på får dock barnets rätt till kännedom om sitt ursprung anses tillgodosedd genom nuvarande regler om att det ska finnas en anteckning om donatorn i en särskild journal och att socialnämnden är skyldig att hjälpa barnet att ta reda på om det finns uppgifter antecknade i en sådan journal. Sedan den 1 januari 2019 gäller även att ett barn som har tillkommit genom en assisterad befruktning med donerade könsceller har rätt att av sina föräldrar få veta det. Föräldrarna ska så snart det är lämpligt upplysa barnet om att han eller hon har tillkommit genom en sådan behandling. Därmed är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet, och det bör därför avslås.

När det sedan gäller motionerna 2020/21:2951 (C) yrkande 10.2 och 2020/21:3261 (L) yrkande 7 konstaterar utskottet att Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla har i uppdrag att se över hur föräldraskapens regler om föräldraskap kan utformas för att bli mer överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa. Uppdraget ska redovisas senast den 21 juni 2022. Vidare har Utredningen om utökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige i uppdrag att åstadkomma en mer ändamålsenlig, jämlik och modern reglering om föräldraskap i internationella förhållanden. Uppdraget ska

redovisas senast den 21 juni 2021. Därmed ser utskottet inte behov av någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena, och de bör därför avslås.

Vad slutligen avser motion 2020/21:179 (V) yrkande 4 konstaterar utskottet att något faderskap för spermiedonatorn inte ska fastställas i de fall en kvinna ska anses som barnets förälder enligt den nya föräldraskapspresumtionen (dvs. maka till modern) eller i de fall föräldraskapet för en kvinna ska fastställas enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken (dvs. sambo till modern). I dessa fall blir alltså modern samt moderns maka eller sambo barnets två rättsliga föräldrar. Vidare blir en ensamstående kvinna som genomgår en assisterad befruktning inom svensk hälso- och sjukvård, eller vid en behörig inrättning i utlandet och barnet har rätt att ta del av uppgifter om spermiedonatorn, barnets enda rättsliga förälder. I sådana fall är det dock möjligt för spermiedonatorn att frivilligt bekräfta faderskapet. Utskottet finner inte skäl att föreslå något initiativ med anledning av motionsyrkandet, och även detta bör därför avslås.

Reservationer

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Angelica Lundberg (SD) och Johnny Skalin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

- a) avslår regeringens förslag,
- b) ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4005 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt avslår proposition 2020/21:176 punkterna 1 och 2 samt motionerna

2020/21:179 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 2,

2020/21:3103 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkandena 4 och 6 samt

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 6.

Ställningstagande

Vi anser att propositionen saknar det barnperspektiv som vi efterfrågat och förväntat oss vid en revidering av föräldrabalken och dess regelverk för fastställande av föräldraskap. På flera sätt innebär lagförslagen en direkt försämring jämfört med dagens reglering, sett ur ett barnperspektiv. Vi delar därför den kritik som flera remissinstanser framfört när det gäller barnets rätt till sina biologiska föräldrar och till kännedom om sitt biologiska arv. Sålunda är det t.ex. troligt att fler föräldrar väljer bort den möjlighet som redan finns att påbörja en faderskapsutredning hos socialnämnden före barnets födelse till förmån för den nya, digitala lösningen som enbart kan användas efter barnets födelse. Detta, liksom senareläggningen av socialnämndens utrednings-skyldighet, skulle vara negativt från barnets synvinkel.

Riksdagen bör därför avslå regeringens förslag samt rikta ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med en proposition där barnperspektivet beaktas bättre.

2. Presumerat föräldraskap för sambor, punkt 2 (M, C, L)

av Carl-Oskar Bohlin (M), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Ola Johansson (C), Lars Beckman (M), David Josefsson (M) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3009 av Marie-Louise Hänel Sandström m.fl. (M),

2020/21:3103 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 5 och

2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 1.

Ställningstagande

De nya reglerna om bekräftelse av föräldraskap ger ogifta föräldrar en möjlighet att digitalt bekräfta ett föräldraskap utan socialnämndens medverkan. Detta är positivt. Dock anser vi att denna reglering inte är tillräcklig när föräldrarna till ett barn är sambor. Det kan konstateras att ett mycket stort antal barn föds inom samboförhållanden. I ett modernt och jämställt samhälle är det enligt vår uppfattning svårt att motivera varför sådana förhållanden ska särbehandlas i fråga om föräldraskapspresumtion jämfört med äktenskap och registrerade partnerskap. Beklagligt nog har regeringen inte haft möjlighet att överväga frågan inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Regeringen bör därför låta utreda hur föräldraskapspresumtionen skulle kunna utvidgas till att även gälla sambor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

3. Begränsning av möjligheten att häva vissa presumerade föräldraskap, punkt 3 (M, C, V, KD, L)

av Larry Söder (KD), Carl-Oskar Bohlin (M), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Ola Johansson (C), Lars Beckman (M), David Josefsson (M), Jon Thorbjörnson (V) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:4009 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 1,

2020/21:4010 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 1,

2020/21:4024 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M, KD) yrkande 1 och
2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 i denna del.

Ställningstagande

I januari 2019 tillkom nya grunder för att häva ett presumerat faderskap i fall där donerade spermier har använts. Dessa nya grunder innebär att faderskapet kan hävas om barnet har tillkommit genom en heminsemination eller – om den assisterade befruktningen har genomförts utomlands – behandlingen inte har genomförts vid en behörig inrättning eller det inte finns någon rätt för barnet att ta del av uppgifter om spermiedonatorn. Genom lagförslagen i detta lagstiftningsärende kommer samma förutsättningar för hävande att gälla även för den nya kategorin av presumerade föräldraskap. Detta är dock inte en tillfredsställande ordning för framtiden, eftersom andelen presumerade föräldraskap som riskerar att hävas kommer att vara större för samkönade par och andra hbtq-par som behöver donerade könsceller för att kunna få barn. Det innebär i sin tur att barn till olikkönade par får tryggare rättsliga familjeband än barn till samkönade föräldrar.

Det är därför positivt att regeringen har gett Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla i uppdrag att se över regelverket för hävande av föräldraskap. Eftersom saken brådskar anser vi att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag som innebär att den nya kategorin av presumerade föräldraskap inte ska kunna hävas på den grunden att barnet har tillkommit genom en heminsemination eller genom assisterad befruktning vid en klinik utomlands med en anonym donator. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

4. Hävande av presumerade föräldraskap i övrigt, punkt 4 (M, KD)

av Larry Söder (KD), Carl-Oskar Bohlin (M), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Lars Beckman (M) och David Josefsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänner detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4024 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M, KD) yrkande 2 och
avslår motionerna

2020/21:4009 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 2,

2020/21:4010 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 2 och

2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 i denna del.

Ställningstagande

Som framgår av den ovanstående reservationen om begränsning av möjligheten att häva vissa presumerade föräldraskap anser vi att den nya kategorin av presumerade föräldraskap inte ska kunna hävas på den grunden att barnet har tillkommit genom en heminsemination eller genom assisterad befruktning vid en klinik utomlands med en anonym donator. Utöver detta vill vi, när det gäller den översyn som pågår genom Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla, poängtera att det är mycket angeläget att få fram moderna hävanderegler som är anpassade för de nya presumtionsreglerna.

Regeringen bör därför skyndsamt återkomma till riksdagen med nya, moderna och begränsade hävanderegler som är anpassade till den nya föräldraskapspresumtionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

5. Hävande av presumerade föräldraskap i övrigt, punkt 4 (C, L)

av Ola Johansson (C) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:4009 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 2 och

2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 i denna del och avslår motionerna

2020/21:4010 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 2 och

2020/21:4024 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M, KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Som framgår av den ovanstående reservationen om begränsning av möjligheten att häva vissa presumerade föräldraskap anser vi att den nya kategorin av presumerade föräldraskap inte ska kunna hävas på den grunden att barnet har tillkommit genom en heminsemination eller genom assisterad befruktning vid en klinik utomlands med en anonym donator. Eftersom lagstiftningen givetvis bör vara enhetlig för alla bör en harmonisering genomföras på så sätt att hävandereglerna för presumerade faderskap ändras i samma riktning.

Regeringen bör därför återkomma med ett lagförslag om presumerade faderskap som innebär en återgång till de hävanderegler som gällde före den 1 januari 2019. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

6. Digital bekräftelse av föräldraskap före barnets födelse, punkt 5 (S, V, MP)

av Emma Hult (MP), Johan Löfstrand (S), Elin Lundgren (S), Leif Nysmed (S), Sanne Lennström (S), Joakim Järrebring (S) och Jon Thorbjörnson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3,

2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 35,

2020/21:2774 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkande 41,

2020/21:2951 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4,

2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 60,

2020/21:3480 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 33,

2020/21:4005 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3 och

2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Den nya möjligheten till digital bekräftelse av föräldraskap innebär att föräldraskapet kan bekräftas så snart barnet har fått ett personnummer. Eftersom ett barn i regel tilldelas ett personnummer redan samma dag som barnet föds, kommer de allra flesta barn därför att kunna få två rättsliga föräldrar mycket kort tid efter födelsen. Vid sidan av detta finns det en möjlighet att bekräfta föräldraskapet före barnets födelse hos socialnämnden i enlighet med den ordning som redan gäller.

Regeringen har i propositionen gjort bedömningen att det inte nu bör införas en möjlighet att digitalt bekräfta föräldraskap före barnets födelse. Detta överensstämmer med utredningens bedömning, som också en klar majoritet av remissinstanserna har ställt sig bakom. Förutom överväganden av mer principiellt slag redovisas i den delen att det finns flera frågetecken kring robustheten i ett system för digital bekräftelse som möjliggör att en bekräftelse görs före barnets födelse. Regeringen anser dock att det finns anledning att på nytt överväga frågan om det vid en utvärdering av det digitala systemet framkommer att det finns behov av att införa en sådan möjlighet att bekräfta föräldraskapet före barnets födelse. Vi har inte någon annan uppfattning. Motionsyrkandena bör därför avslås.

7. Bekräftelse av föräldraskap i övrigt, punkt 6 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Angelica Lundberg (SD) och Johnny Skalin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 4 och

2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 36 och

avslår motion

2020/21:2951 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi har tidigare i betänkandet ställt oss bakom utskottets förslag till tillkännagivande om att möjliggöra digital bekräftelse av föräldraskap före barnets födelse. Utöver detta anser vi, i motsats till den bedömning som regeringen redovisar i propositionen, att det även ska vara rutin inom mödravården att inleda processen om fastställande av faderskap i de fall där föräldrarna ger sitt medgivande. Regeringen bör därför ta nödvändiga initiativ till en sådan ordning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

8. Faderskapsundersökningar, punkt 7 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Angelica Lundberg (SD) och Johnny Skalin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:655 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkande 7.2.

Ställningstagande

Vi anser att barn så långt som möjligt ska ha rätt till båda sina föräldrar och att fäder ska ha samma rättigheter och möjligheter att vara föräldrar som mödrar. Enligt vår uppfattning är den nuvarande regleringen om att socialnämndens

representant bör verka för att en rättsgenetisk utredning görs om mannen begär det inte tillräcklig. I stället bör en man som tror sig vara far till ett barn ha en ovillkorlig rätt till ett faderskapstest, och han bör automatiskt fastställas som far till barnet om ett positivt testresultat kan uppvisas. Det får bli regeringens uppgift att utarbeta de lagförslag som krävs och återkomma till riksdagen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

9. Övriga frågor om föräldraskap m.m., punkt 8 (C)

av Ola Johansson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3 och avslår motionerna

2020/21:179 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 4,

2020/21:2951 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 10.2 och

2020/21:3261 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 7.

Ställningstagande

När det först gäller kommittémotion 2020/21:2951 (C) yrkande 10.2 konstaterar jag att regeringen glädjande nog i december 2020 gav Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla i uppdrag att se över hur föräldraskapets regler om föräldraskap kan utformas för att bli mer överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa. Uppdraget ska redovisas senast den 21 juni 2022. Därmed får motionsyrkandet anses ha blivit tillgodosett. Jag kommer att fortsätta följa frågan.

När det sedan gäller kommittémotion 2020/21:4029 (C) yrkande 3 vill jag framhålla vikten av att värna barnets rätt till kännedom om sitt genetiska ursprung. Det kan konstateras att införandet av de nya föräldraskapspresumptionerna och av möjligheten till digital bekräftelse av ett föräldraskap utan socialnämndens medverkan medför att det inte längre kommer att finnas någon dokumentation hos kommuner och domstolar i dessa fall. Visserligen ska det finnas en anteckning om donatorn i en särskild journal, och socialnämnden är skyldig att hjälpa barnet att ta reda på om det finns uppgifter antecknade i en sådan journal. Dessutom gäller sedan januari 2019 att ett barn som har tillkommit genom en assisterad befruktning med donerade könsceller har rätt att av sina föräldrar få veta att han eller hon har tillkommit genom en

sådan behandling. Detta är dock enligt min uppfattning inte tillräckligt. Jag anser att den genetiska kopplingen till barnet bör dokumenteras även på annat sätt i samtliga fall där det rättsliga föräldraskapet inte stämmer överens med den genetiska kopplingen till barnet. Sådan dokumentation bör ges in i samband med en digital bekräftelse av föräldraskap. Det får bli en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

10. Övriga frågor om föräldraskap m.m., punkt 8 (V)

av Jon Thorbjörnson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:179 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 4 och avslår motionerna

2020/21:2951 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 10.2,

2020/21:3261 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 7 och

2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

För många homosexuella män är donation av sperma den enda möjlighet som finns att bli biologisk förälder till ett barn. I dag kan en spermiedonator bekräfta faderskapet till ett barn som tillkommit genom privat insemination på samma sätt som en man som haft samlag med barnets mor. Samma sak gäller när en ensamstående kvinna har genomgått en assisterad befruktning inom svensk hälso- och sjukvård eller vid en behörig inrättning i utlandet. Jag anser dock att det ska finnas en möjlighet att bekräfta faderskapet till ett barn som tillkommit genom assisterad befruktning vid ett allmänt sjukhus även i andra fall. Denna möjlighet ska enbart vara aktuell i de fall där paret själva valt ut en donator som de är överens om ska vara barnets rättsliga far. För den donator som läkaren väljer ut åt paret kommer situationen att vara oförändrad.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag med den angivna innebörden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

11. Övriga frågor om föräldraskap m.m., punkt 8 (L)

av Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3261 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 7 och avslår motionerna

2020/21:179 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 4,

2020/21:2951 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 10.2 och

2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag välkomnar dels 2019 års lagändringar om att införa samma regler för olikkönade och samkönade par i fråga om faderskap och föräldraskap efter en assisterad befruktning i utlandet eller i egen regi, dels de nya föräldraskaps-presumtioner som införs genom detta lagstiftningsärende. Jag välkomnar också att regeringen har gett Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla i uppdrag att se över hur föräldraskapens regler om föräldraskap kan utformas för att bl.a. bli mer könsneutrala och inkluderande. Detsamma gäller uppdraget till Utredningen om ökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige att åstadkomma en mer ändamålsenlig, jämlik och modern reglering om föräldraskap i internationella förhållanden.

Regeringen bör ta de fortsatta initiativ som krävs för att skapa ytterligare juridisk jämlikhet mellan olikkönade och samkönade par i reglerna om föräldraskap. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:176 Modernare regler för bekräftelse av föräldraskap, faderskapsundersökningar och för att åstadkomma könsneutral föräldraskapspresumtion:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i föräldrabalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap.

Följdmotionerna

2020/21:4005 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen avslår proposition 2020/21:176 Modernare regler för bekräftelse av föräldraskap, faderskapsundersökningar och för att åstadkomma könsneutral föräldraskapspresumtion.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med en proposition där barnperspektivet beaktas bättre och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föräldraskap så långt det är möjligt ska fastställas innan barnets födelse och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:4009 av Robert Hannah m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag som innebär att ett presumerat föräldraskap inte ska kunna hävas på den grunden att barnet har tillkommit genom en heminsmination eller genom assisterad befruktning vid en klinik utomlands med en anonym donator och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reglerna för hävande av presumerade faderskap och presumerade föräldraskap ska göras enhetliga enligt de principer som gällde för presumerade faderskap innan den 1 januari 2019 och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:4010 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag som innebär att ett presumerat föräldraskap inte ska kunna hävas på den grunden att barnet har tillkommit genom en heminsemination eller genom assisterad befruktning vid en klinik utomlands med en anonym donator och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hävandereglerna för ett presumerat föräldraskap bör utredas närmare och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:4024 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M, KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag som innebär att ett presumerat föräldraskap inte ska kunna hävas på den grunden att barnet har tillkommit genom en heminsemination eller genom assisterad befruktning vid en klinik utomlands med en anonym donator och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att skyndsamt få fram nya, moderna och begränsade hävanderegler som är anpassade till den nya föräldrapresumtionen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:4029 av Martina Johansson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föräldraskapspresumtionen även bör omfatta sambor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föräldraskapet ska bekräftas preliminärt, digitalt, redan innan barnets födelse och sedan bekräftas igen efter det att barnet är fött, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den genetiska kopplingen till barnet bör dokumenteras i samtliga fall när det rättsliga föräldraskapet inte överensstämmer med den genetiska kopplingen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med ett lagförslag som innebär en återgång till hävandereglerna som gällde före den 1 januari 2019 och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:179 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med lagförslag i enlighet med utredningen Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:68) och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagändring som innebär att den man som donerat sin sperma för assisterad befruktning av en kvinna får möjlighet att bekräfta faderskapet till barnet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:655 av Ebba Hermansson m.fl. (SD):

- 7.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställt föräldraskap och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser talerätt vid fastställande av faderskap

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över föräldrabalken i syfte att möjliggöra tidigare fastställande av faderskap och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en rutin bör fastställas inom mödravården om att inleda processen för fastställande av faderskap i de fall föräldrarna ger sitt medgivande och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1832 av Julia Kronlid m.fl. (SD):

35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över föräldrabalken i syfte att möjliggöra tidigare fastställande av faderskap och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör fastställas en rutin inom mödravården om att inleda processen för fastställande av faderskap i de fall föräldrarna ger sitt medgivande och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2774 av Ebba Busch m.fl. (KD):

41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekräftelse av faderskapet ska kunna ske för ogifta som är överens om det på samma sätt som i dag, men redan under graviditeten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2951 av Martina Johansson m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunna påbörja föräldraskapsutredningar redan under graviditeten så att föräldraskapet i så många fall som möjligt kan fastställas före barnets födelse, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa utredningsskyldigheten för socialnämnden i det fall det finns en faderskapsbekräftelse redan under graviditeten som det inte finns anledning att ifrågasätta och tillkännager detta för regeringen.
- 10.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barnets rätt till en vårdnadshavare och om att tillsätta en utredning som ser över förutsättningarna att fastställa föräldraskap och vårdnadshavare för barn som tillkommit genom spermadonation, embryodonation eller surrogatmoderskap och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser föräldraskap vid assisterad befruktning

2020/21:3009 av Marie-Louise Hänel Sandström m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utredningar om faderskap vid samboförhållande måste förenklas och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3103 av Josefin Malmqvist m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra lagstiftningen om föräldrapresumtion könsneutral och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samboskap bör likställas med äktenskap vid föräldrapresumtion och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att fastställa föräldraskap innan barnets födsel och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3248 av Robert Hannah m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om föräldraskapspresumtion vid ändrad könstillhörighet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3261 av Barbro Westerholm m.fl. (L):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reglerna för olikkönade och samkönade par i reglerna om föräldraskap och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3408 av Larry Söder m.fl. (KD):

60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla fastställande av föräldraskapet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3480 av Michael Anefur m.fl. (KD):

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ogifta par ska kunna bekräfta faderskapet på samma sätt som i dag men redan under graviditeten och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs i fråga om föräldrabalken¹

dels att rubriken närmast före 3 kap. 14 § ska utgå,

dels att nuvarande 3 kap. 14 § ska betecknas 3 kap. 18 §,

dels att 1 kap. 2–4, 9, 10 och 12–14 §§, 2 kap. 1, 6, 7, 8 a och 9 §§, 3 kap. 1–3, 13 och den nya 18 §§ och rubriken närmast före 3 kap. 13 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tolv nya paragrafer, 1 kap. 4 a, 4 b, 9 a och 11 a–11 d §§ och 3 kap. 14–17 och 19 §§, och närmast före 3 kap. 14, 18 och 19 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

Rätten *skall* förklara att mannen i äktenskapet *ej* är *fader* till barnet, om

1. det är utrett att modern har haft samlag med annan än mannen under tid då barnet kan *vara avlat* och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har *avlats av den andre*,

2. det på grund av barnets arvsanlag eller annan särskild omständighet kan hållas för visst att mannen *ej* är barnets *fader*, eller

3. barnet har *avlats* före äktenskapet eller under det att makarna levde åtskilda och det *ej* är sannolikt att makarna *ha* haft samlag med varandra under tid då barnet kan *vara avlat*.

Godkänner mannen i äktenskapet skriftligen *annan mans* bekräftelse av faderskapet och *har i fråga om bekräftelsen iakttagits bestämmelserna i 4 §, skall* därigenom anses fastställt att mannen i äktenskapet

Rätten *ska* förklara att mannen i äktenskapet *inte* är *far* till barnet, om

1. det är utrett att modern har haft samlag med *någon* annan än mannen under *den* tid då barnet kan *ha tillkommit* och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har *tillkommit genom samlaget*,

2. det på grund av barnets arvsanlag eller *någon* annan särskild omständighet kan hållas för visst att mannen *inte* är barnets *far*, eller

3. barnet har *tillkommit* före äktenskapet eller under det att makarna levde åtskilda och det *inte* är sannolikt att makarna *har* haft samlag med varandra under *den* tid då barnet kan *ha tillkommit*.

Om mannen i äktenskapet skriftligen *godkänner någon annans* bekräftelse av faderskapet, *föräldraskapet enligt 9 § eller moder-skapet enligt 14 §, och 4 § har iakttagits i fråga om bekräftelsen,*

¹ Balken omtryckt 1995:974.

Senaste lydelse av rubriken närmast före 3 kap. 14 § 2005:434.

ej är barnets *fader*. Bekräftelsen *skall* dock i detta fall alltid vara skriftligen godkänd av modern.

ska det därigenom anses fastställt att mannen i äktenskapet *inte* är barnets *far*. Bekräftelsen *ska* dock i detta fall alltid vara skriftligen godkänd av modern.

3 §²

Om det inte är fråga om fall som avses i 1 § eller om rätten har meddelat förklaring enligt 2 § första stycket, fastställs faderskapet genom bekräftelse eller dom. I fall som avses i 9 § fastställs i stället föräldraskapet för en kvinna.

Om det inte är fråga om fall som avses i 1 § eller 9 § första stycket eller om rätten har meddelat förklaring enligt 2 § första stycket eller 9 a § första stycket, fastställs faderskapet genom bekräftelse eller dom. I fall som avses i 9 § andra stycket fastställs i stället föräldraskapet för en kvinna.

Faderskap eller föräldraskap fastställs dock inte om

1. modern har genomgått en insemination eller befruktning utanför kroppen enligt 6 eller 7 kap. lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. eller om modern har genomgått en insemination eller befruktning utanför kroppen vid en behörig inrättning i utlandet och barnet har rätt att ta del av uppgifter om spermiedonatorn,

2. modern vid behandlingen var en ensamstående kvinna enligt 1 kap. 5 § lagen om genetisk integritet m.m., och

3. det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom behandlingen.

Andra stycket hindrar inte att spermiedonatorn bekräftar faderskapet.

Lydelse enligt prop. 2020/21:150

Föreslagen lydelse

4 §

En bekräftelse av faderskap görs skriftligen och ska bevitnas av två personer. Bekräftelsen ska skriftligen godkännas av socialnämnden och av modern eller en särskilt förordnad vårdnadshavare eller en tillfällig vårdnadshavare för barnet. Om barnet är myndigt, ska bekräftelsen i stället godkännas av barnet självt. Socialnämnden får lämna sitt godkännande endast om det kan antas att mannen är far till barnet.

En bekräftelse av faderskap till ett barn som inte har fyllt 18 år görs skriftligen vid ett personligt besök hos socialnämnden. Bekräftelsen ska skriftligen godkännas av socialnämnden och av modern eller en särskilt förordnad vårdnadshavare eller en tillfällig vårdnadshavare för barnet. Socialnämnden får lämna sitt godkännande endast om det kan antas att mannen är far till barnet. Socialnämnden får i enskilda fall medge undantag från kravet på personligt besök, om det finns särskilda skäl.

Bekräftelsen får göras även före barnets födelse.

² Senaste lydelse 2018:1279.

Om det senare visar sig att den som har lämnat bekräftelsen inte är far till barnet, ska rätten förklara att bekräftelsen saknar verkan mot honom.

Nuvarande lydelse

En bekräftelse av faderskap till ett myndigt barn görs skriftligen och ska bevitnas av två personer. Bekräftelsen ska skriftligen godkännas av barnet självt.

Föreslagen lydelse

4 a §

Trots 4 § första stycket får en bekräftelse av faderskap göras digitalt i ett särskilt system som tillhandahålls av den myndighet som regeringen bestämmer, om

1. modern och mannen är myndiga och folkbokförda i Sverige vid barnets födelse, och

2. barnet är folkbokfört i Sverige när bekräftelsen lämnas.

Bekräftelsen ska godkännas digitalt av modern.

Bekräftelsen ska lämnas av mannen och godkännas av modern senast 14 dagar efter barnets födelse.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om hur en digital bekräftelse ska lämnas och godkännas.

4 b §

Om det visar sig att den som har lämnat en bekräftelse enligt 4 eller 4 a § inte är far till barnet, ska rätten förklara att bekräftelsen saknar verkan mot honom.

9 §³

Om modern är gift med en kvinna eller är registrerad partner vid barnets födelse, ska hennes make eller registrerade partner anses som barnets förälder. Detsamma gäller om modern är änka och barnet föds inom sådan tid efter

³ Senaste lydelse 2018:1279.

Om modern har genomgått en insemination eller befruktning utanför kroppen enligt 6 eller 7 kap. lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. med samtycke av en kvinna som var moderns make, registrerade partner eller sambo och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom behandlingen, ska den som har lämnat samtycket anses som barnets förälder.

Första stycket gäller även om inseminationen eller befruktningen utanför kroppen har utförts vid en behörig inrättning i utlandet och barnet har rätt att ta del av uppgifter om spermiedonatorn.

Ett föräldraskap enligt denna paragraf fastställs genom bekräftelse eller dom. Det som sägs i 4 § om bekräftelse av faderskap tillämpas också i fråga om bekräftelse av ett sådant föräldraskap.

kvinnans död att barnet kan ha tillkommit dessförinnan.

Om modern har genomgått en insemination eller befruktning utanför kroppen enligt 6 eller 7 kap. lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. med samtycke av en kvinna som var moderns make, registrerade partner eller sambo och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom behandlingen, ska den som har lämnat samtycket anses som barnets förälder. *Detsamma gäller om en insemination eller befruktning utanför kroppen har utförts vid en behörig inrättning i utlandet och barnet har rätt att ta del av uppgifter om spermiedonatorn.*

I fall som avses i andra stycket fastställs föräldraskapet genom bekräftelse eller dom. Det som sägs i 4–4 b §§ om bekräftelse av faderskap tillämpas också i fråga om bekräftelse av ett sådant föräldraskap.

9 a §

Rätten ska förklara att en kvinna som ska anses som förälder till ett barn enligt 9 § första stycket inte är barnets förälder, om modern har genomgått en insemination eller befruktning utanför kroppen, men förutsättningarna i 9 § andra stycket inte är uppfyllda, eller om modern inte har genomgått en sådan behandling.

Om en kvinna som ska anses som förälder till ett barn enligt 9 § första stycket skriftligen godkänner någon annans bekräftelse av faderskapet, föräldraskapet enligt 9 § eller moderskapet enligt 14 §, och

4 § har iakttagits i fråga om bekräftelsen, ska det därigenom anses fastställt att kvinnan inte är barnets förälder. Bekräftelsen ska dock i detta fall alltid vara skriftligen godkänd av modern.

10 §⁴

Om en man föder ett barn gäller 11–14 §§. Föder en kvinna ett barn gäller 13 och 14 §§ för en person som uppfyller villkoren enligt 5 eller 8 §, om den personen har ändrat könstillhörighet.

Om en man föder ett barn gäller 11–14 §§. Föder en kvinna ett barn gäller 11 a–11 d §§ för hennes make, om maken har ändrat könstillhörighet, och 13 och 14 §§ för en annan person om den personen uppfyller villkoren enligt 5 eller 8 § och har ändrat könstillhörighet.

11 a §

Om den som har fött barnet är gift med en man vid barnets födelse, ska mannen anses som far till barnet. Detsamma gäller om den som har fött barnet är änka eller änkling och barnet föds inom sådan tid efter mannens död att barnet kan ha tillkommit dessförinnan.

Om den som har fött barnet är gift med en kvinna vid barnets födelse, ska kvinnan anses som mor till barnet. Detsamma gäller om den som har fött barnet är änka eller änkling och barnet föds inom sådan tid efter kvinnans död att barnet kan ha tillkommit dessförinnan. För kvinnan gäller dock det som i andra kapitel i denna balk och i andra författningar sägs om far och faderskap.

11 b §

Rätten ska förklara att den som ska anses som far eller mor till ett barn enligt 11 a § inte är barnets far eller mor, om

1. det är utrett att den som har fött barnet har haft samlag med någon annan än maken under den tid då barnet kan ha tillkommit och

⁴ Senaste lydelse 2018:1279.

det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom samlaget,

2. det på grund av barnets arvsanlag eller annan särskild omständighet kan hållas för visst att maken inte är far eller mor till barnet, eller

3. barnet har tillkommit före äktenskapet eller under det att makarna levde åtskilda och det inte är sannolikt att makarna har haft samlag med varandra under den tid då barnet kan ha tillkommit.

Om den som har fött barnet har genomgått en insemination eller befruktning utanför kroppen, gäller 11 c § i stället för denna paragraf.

11 c §

Rätten ska förklara att den som ska anses som far eller mor till ett barn enligt 11 a § inte är barnets far eller mor, om den som har fött barnet har genomgått en insemination eller befruktning utanför kroppen men villkoren enligt 8 § inte är uppfyllda. Vid tillämpning av 8 § ska det som sägs om en mor gälla för en man enligt 11 §.

11 d §

Om den som ska anses som far eller mor till ett barn enligt 11 a § skriftligen godkänner någon annans bekräftelse av faderskapet, föräldraskapet enligt 9 § eller moderskapet enligt 14 §, och 4 § har iakttagits i fråga om bekräftelsen, ska det därigenom anses fastställt att mannen eller kvinnan inte är far eller mor till barnet. Bekräftelsen ska dock i detta fall alltid vara skriftligen godkänd av den som har fött barnet.

12 §⁵

Om det inte är fråga om fall som avses i 11 a § eller om rätten har meddelat förklaring enligt 11 b eller 11 c §, fastställs faderskapet eller moderskapet enligt 13 eller 14 §.

Om en man föder ett barn ska det inte fastställas något faderskap eller moderskap enligt 13 eller 14 §, om

1. mannen har genomgått en insemination eller befruktning utanför kroppen enligt 6 eller 7 kap. lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. eller om han har genomgått en insemination eller befruktning utanför kroppen vid en behörig inrättning i utlandet och barnet har rätt att ta del av uppgifter om spermiedonatorn,

2. mannen vid behandlingen varken var gift, registrerad partner eller sambo, och

3. det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom behandlingen.

Första stycket hindrar inte att spermiedonatorn bekräftar faderskapet eller moderskapet.

Andra stycket hindrar inte att spermiedonatorn bekräftar faderskapet eller moderskapet.

13 §⁶

En man som uppfyller villkoren enligt 5 eller 8 § ska anses som far till barnet.

Ett faderskap enligt första stycket fastställs genom bekräftelse eller dom. Det som sägs i 4 § om bekräftelse av faderskap tillämpas även i detta fall.

Vid tillämpningen av 4, 5 och 8 §§ ska det som sägs om en mor gälla för en man enligt 11 §.

Ett faderskap enligt första stycket fastställs genom bekräftelse eller dom. Det som sägs i 4–4 b §§ om bekräftelse av faderskap tillämpas även i detta fall.

Vid tillämpningen av 4, 4 a, 5 och 8 §§ ska det som sägs om en mor gälla för en man enligt 11 §.

14 §⁷

En kvinna som uppfyller villkoren enligt 5 eller 8 § ska anses som mor till barnet. För kvinnan gäller dock det som i andra kapitel i denna balk och i andra författningar sägs om far och faderskap.

Ett moderskap enligt första stycket fastställs genom bekräftelse eller dom. Det som sägs i 4 § om bekräftelse av faderskap tillämpas också i fråga om bekräftelse av ett sådant moderskap.

Ett moderskap enligt första stycket fastställs genom bekräftelse eller dom. Det som sägs i 4–4 b §§ om bekräftelse av faderskap tillämpas också i fråga om bekräftelse av ett sådant moderskap.

⁵ Senaste lydelse 2018:1279.

⁶ Senaste lydelse 2018:1279.

⁷ Senaste lydelse 2018:1279.

Vid tillämpningen av 4, 5 och 8 §§ ska det som sägs om en mor gälla för en man enligt 11 §.

Vid tillämpningen av 4, 4 a, 5 och 8 §§ ska det som sägs om en mor gälla för en man enligt 11 §.

2 kap.

1 §

Skall inte enligt 1 kap. 1 § en viss man anses som far till ett barn som står under någons vårdnad, är socialnämnden skyldig att försöka utreda vem som är far till barnet och se till att faderskapet fastställs, om barnet har hemvist i Sverige.

*Om inte en viss man eller kvinna på grund av äktenskap eller registrerat partnerskap ska anses som far eller förälder enligt 1 kap. 9 § till ett barn som står under någons vårdnad, är socialnämnden skyldig att försöka utreda vem som är far till barnet och se till att faderskapet fastställs, om barnet har *sin* hemvist i Sverige.*

Om modern är myndig och folkbokförd i Sverige när barnet föds, inträder skyldigheten enligt första stycket först 15 dagar efter barnets födelse.

6 §

Socialnämnden bör verka för att *blodundersökning äger rum* beträffande *modern, barnet* och den som kan vara *fader* till barnet, om denne begär det eller *anledning finns till antagande* att modern haft samlag med mer än en man under tid då barnet kan *vara avlat*.

Socialnämnden bör verka för att *en rättsgenetisk undersökning görs* beträffande *barnet, modern* och den som kan vara *far* till barnet, om denne begär det eller *om det finns anledning att anta* att modern *har* haft samlag med mer än en man under *den* tid då barnet kan *ha tillkommit*.

Lydelse enligt prop. 2020/21:150

Föreslagen lydelse

7 §

Socialnämnden får lägga ner en påbörjad utredning om faderskapet, om det

1. visar sig omöjligt att få de upplysningar som behövs för bedömning av faderskapsfrågan,

2. framstår som utsiktslöst att försöka få faderskapet fastställt av domstol,

3. har lämnats ett samtycke av modern eller en särskilt förordnad vårdnadshavare eller en tillfällig vårdnadshavare enligt 4 kap. 8 § till adoption av barnet, eller

4. av särskilda skäl finns anledning att anta att en fortsatt utredning eller en rättegång skulle vara till men för barnet eller utsätta modern för påfrestningar som innebär fara för hennes psykiska hälsa.

Socialnämnden ska lägga ner en påbörjad faderskapsutredning om

Socialnämnden ska lägga ner en påbörjad faderskapsutredning om

faderskapet inte ska fastställas enligt 1 kap. 3 §. faderskapet inte ska fastställas enligt 1 kap. 3 eller 12 §.

Socialnämndens beslut att lägga ner en påbörjad faderskapsutredning får överklagas till länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 a §⁸

Om det kan antas att en kvinna *skall* anses som förälder enligt 1 kap. 9 § till ett barn som står under någons vårdnad och som har hemvist i Sverige, är socialnämnden skyldig att försöka utreda om sådant föräldraskap föreligger och, om så är fallet, se till att detta fastställs i stället för faderskapet.

Om det kan antas att en kvinna *ska* anses som förälder enligt 1 kap. 9 § *andra stycket* till ett barn som står under någons vårdnad och som har *sin* hemvist i Sverige, är socialnämnden skyldig att försöka utreda om sådant föräldraskap föreligger och, om så är fallet, se till att detta fastställs i stället för faderskapet.

Om modern är myndig och folkbokförd i Sverige när barnet föds, inträder skyldigheten enligt första stycket först 15 dagar efter barnets födelse.

Det som sägs i 2–5, 7 och 8 §§ om utredning av faderskap tillämpas också i fråga om föräldraskap för en kvinna.

9 §⁹

Om en viss man *enligt 1 kap. 1 §* ska anses som far till ett barn som står under någons vårdnad och som har hemvist i Sverige, ska socialnämnden, om vårdnadshavaren eller någon av vårdnadshavarna eller mannen begär det och det är lämpligt, utreda om någon annan *man* kan vara far till barnet eller *om en kvinna* ska anses som barnets förälder enligt 1 kap. 9 §.

Om en viss man *eller kvinna på grund av äktenskap eller registrerat partnerskap* ska anses som far *eller förälder enligt 1 kap. 9 §* till ett barn som står under någons vårdnad och som har *sin* hemvist i Sverige, ska socialnämnden, om vårdnadshavaren eller någon av vårdnadshavarna eller mannen *eller kvinnan* begär det och det är lämpligt, utreda om någon annan kan vara far till barnet eller ska anses som barnets förälder enligt 1 kap. 9 §.

I fråga om utredningen tillämpas 2–6 och 8 §§. Vid utredning av en kvinnas föräldraskap tillämpas dock inte 6 §. Utredningen får läggas ner om det finns skäl som anges i 7 §

I fråga om utredningen tillämpas 2–6 och 8 §§. Vid utredning av en kvinnas föräldraskap tillämpas dock inte 6 §. Utredningen får läggas ner om det finns skäl som anges i 7 §

⁸ Senaste lydelse 2005:434.

⁹ Senaste lydelse 2016:17.

första stycket 1 eller 4 eller om det annars är lämpligt. Utredningen ska läggas ner om faderskap eller föräldraskap inte ska fastställas enligt 1 kap. 3 §.

Socialnämndens beslut att inte påbörja en utredning enligt denna paragraf eller att lägga ner en påbörjad utredning får överklagas till länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

första stycket 1 eller 4 eller om det annars är lämpligt. Utredningen ska läggas ner om faderskap eller föräldraskap inte ska fastställas enligt 1 kap. 3 eller 12 §.

3 kap.

1 §

Vill man som enligt 1 kap. 1 § skall anses som barns fader vinna förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket att han icke är fader till barnet, skall han väcka talan härom mot barnet eller, om barnet har avlidit, dess arvingar.

Är mannen död och har han inte varaktigt sammanbott med barnet och inte heller efter barnets födelse bekräftat att barnet är hans, har den avlidnes maka och var och en som jämte eller näst efter barnet är berättigad till arv efter mannen rätt att väcka talan om att mannen ej är fader till barnet. Efterlämnar den avlidne förutom maka sådana arvingar som avses i 3 kap. 2 § ärvdabalken, har var och en av dem rätt att väcka talan under här angivna förutsättningar.

Rätt att väcka talan föreligger ej, om vid mannens död mer än ett år har förflutit från det att talan, som grundats på att mannen är fader till barnet, väckts mot honom och han fått del därav eller om mer än ett år har förflutit sedan anspråk på samma grund framställts mot mannens dödsbo.

Vill en man som på grund av äktenskap ska anses som far till ett barn att rätten ska förklara att han inte är far till barnet, ska han väcka talan om detta mot barnet eller, om barnet har avlidit, barnets arvingar.

Om mannen är död och han inte varaktigt har sammanbott med barnet och inte heller efter barnets födelse har bekräftat att barnet är hans, har den avlidnes make och var och en som jämte eller näst efter barnet är berättigad till arv efter mannen rätt att väcka talan om att mannen inte är far till barnet. Efterlämnar den avlidne förutom make sådana arvingar som avses i 3 kap. 2 § ärvdabalken, har var och en av dem rätt att väcka talan under samma förutsättningar.

Någon rätt att väcka talan finns inte, om det vid mannens död har gått mer än ett år från det att talan, som grundats på att mannen är far till barnet, har väckts mot honom och han har fått del därav eller om mer än ett år har gått sedan anspråk på samma grund har framställts mot mannens dödsbo.

2 §

Vill barn vinna förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket att viss man inte är dess fader, skall barnet väcka talan härom mot mannen eller, om han är död, hans arvingar. Efterlämnar mannen förutom maka sådana arvingar som avses i 3 kap.

Vill ett barn att rätten ska förklara att en viss man som på grund av äktenskap ska anses som barnets far inte är det, ska barnet väcka talan om detta mot mannen eller, om han är död, hans arvingar. Om mannen förutom make efterlämnar

2 § ärvdabalken, *skall* talan, *såvitt angår dessa*, riktas mot den eller dem som har den bästa arvsrätten efter mannen när talan väcks.

sådana arvingar som avses i 3 kap. 2 § ärvdabalken, *ska* talan, *när det gäller dem*, riktas mot den eller dem som har den bästa arvsrätten efter mannen när talan väcks.

3 §

Talan som avses i 1 eller 2 § får väckas vid rätten i den ort där barnet har *sitt* hemvist eller, om *det* har avlidit, vid den rätt som har att ta upp tvist om arv efter barnet. *Finns* det inte någon annan behörig domstol, *skall* målet tas upp av Stockholms tingsrätt.

Detsamma gäller talan enligt 1 kap. 4 § tredje stycket om att en faderskapsbekräftelse saknar verkan mot den som har lämnat den.

En talan som avses i 1 eller 2 § får väckas vid rätten i den ort där barnet har *sin* hemvist eller, om *barnet* har avlidit, vid den rätt som har att ta upp tvist om arv efter barnet. *Om* det inte *finns* någon annan behörig domstol, *ska* målet tas upp av Stockholms tingsrätt.

Detsamma gäller *en* talan enligt 1 kap. 4 b § om att en faderskapsbekräftelse saknar verkan mot den som har lämnat den.

Förening av mål

Förening av mål vid talan om hävande av faderskap

13 §

Utan hinder av att viss man enligt 1 kap. 1 § *skall* anses som barns fader får, under förutsättning att talan *som avses i 1 kap. 2 § första stycket* har *anhängiggjorts* och ännu *ej* prövats, *vid samma domstol* väckas talan om fastställande av att annan man är barnets fader. *Om så sker, skola målen* handläggas i en rättegång.

Bifalles såväl talan om förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket som talan om fastställande av faderskapet och fullföljes talan beträffande den förnämnda frågan, skall den högre rätten pröva också den andra frågan, även om talan *ej* har fullföljts i den delen.

Även om en viss man på grund av *äktenskap ska* anses som *ett* barns far får, under förutsättning att *en talan om att mannen inte är barnets far* har väckts och ännu *inte* prövats, talan om fastställande av att *en* annan man är barnets far väckas *vid samma domstol*. *Målen ska då* handläggas i en rättegång.

Bifalls talan i båda målen som avses i första stycket, ska vid prövning i högre rätt frågan om fastställande av faderskapet prövas, även om *domen inte* har överklagats i den delen.

Mål om hävande av föräldraskap enligt 1 kap. 9 §

14 §

Vill en kvinna som på grund av äktenskap eller registrerat partnerskap ska anses som förälder enligt 1 kap. 9 § till ett barn att rätten ska förklara att *hon inte är förälder till*

barnet, ska hon väcka talan om detta mot barnet eller, om barnet har avlidit, barnets arvingar.

Om kvinnan är död och hon inte varaktigt har sammanbott med barnet och inte heller efter barnets födelse har bekräftat att barnet är hennes, har den avlidnes make eller registrerade partner och var och en som jämte eller näst efter barnet är berättigad till arv efter kvinnan rätt att väcka talan om att kvinnan inte är förälder till barnet. Efterlämnar den avlidne förutom make eller registrerad partner sådana arvingar som avses i 3 kap. 2 § ärvdabalken, har var och en av dem rätt att väcka talan under samma förutsättningar.

Någon rätt att väcka talan finns inte, om det vid kvinnans död har gått mer än ett år från det att talan, som grundats på att kvinnan är förälder till barnet, har väckts mot henne och hon har fått del därav eller om mer än ett år har gått sedan anspråk på samma grund har framställts mot kvinnans dödsbo.

15 §

Vill ett barn att rätten ska förklara att en viss kvinna som på grund av äktenskap eller registrerat partnerskap ska anses som barnets förälder enligt 1 kap. 9 § inte är det, ska barnet väcka talan om detta mot kvinnan eller, om hon är död, hennes arvingar. Om kvinnan förutom make eller registrerad partner efterlämnar sådana arvingar som avses i 3 kap. 2 § ärvdabalken, ska talan, när det gäller dem, riktas mot den eller dem som har den bästa arvsrätten efter kvinnan när talan väcks.

16 §

En talan som avses i 14 eller 15 § får väckas vid rätten i den ort där barnet har sin hemvist eller, om barnet har avlidit, vid den rätt som

har att ta upp tvist om arv efter barnet. Om det inte finns någon annan behörig domstol, ska målet tas upp av Stockholms tingsrätt.

Detsamma gäller en talan enligt 1 kap. 4 b § om att en bekräftelse av föräldraskap enligt 1 kap. 9 § saknar verkan mot den som har lämnat den.

17 §

Om en part i ett mål som avses i 14 eller 15 § är underårig, får förmyndaren eller en god man, om en sådan ska förordnas enligt 11 kap., föra partens talan.

Modern ska höras i målet, om det kan ske.

Lydelse enligt prop. 2020/21:150

Föreslagen lydelse

Mål om fastställande av föräldraskap enligt 1 kap. 9 §

14 §

En talan om att en bekräftelse av föräldraskap enligt 1 kap. 9 § saknar verkan mot den som har lämnat bekräftelsen får väckas vid rätten i den ort där barnet har sin hemvist eller, om barnet har avlidit, vid den rätt som ska ta upp en tvist om arv efter barnet. Om det inte finns någon annan behörig domstol, ska målet tas upp av Stockholms tingsrätt.

En talan om fastställande av föräldraskap enligt 1 kap. 9 § väcks av barnet. I fall som avses i 2 kap. 8 a § förs barnets talan av socialnämnden. Har modern vårdnaden om barnet, får hon alltid föra barnets talan, även om hon inte har uppnått myndig ålder. En talan får vidare alltid föras av en särskilt förordnad vårdnadshavare eller en tillfällig vårdnadshavare för barnet. Det som sägs i 6–13 §§ om fastställande av faderskap tillämpas också i fråga om fastställande av föräldraskap.

18 §

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse****Förening av mål vid talan om hävande av föräldraskap enligt 1 kap. 9 §****19 §*

Även om en viss kvinna på grund av äktenskap eller registrerat partnerskap ska anses som ett barns förälder enligt 1 kap. 9 § får, under förutsättning att en talan om att kvinnan inte är barnets förälder har väckts och ännu inte prövats, talan om fastställande av att någon annan är far till barnet eller ska anses som barnets förälder enligt 1 kap. 9 § väckas vid samma domstol. Målen ska då handläggas i en rättegång.

Bifalls talan i båda målen som avses i första stycket, ska vid prövning i högre rätt frågan om fastställande av faderskapet eller föräldraskapet prövas, även om domen inte har överklagats i den delen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för en bekräftelse av föräldraskap till ett barn som har fötts före ikraftträdandet.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap¹

dels att nuvarande 1–3 §§ ska betecknas 2–7 §§,

dels att rubriken till lagen och de nya 2–7 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 1 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap

Lag om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap

1 §

I mål om förklaring att en viss man inte är far eller om fastställande av faderskap kan rätten på yrkande av någon av parterna eller när det annars behövs förordna om blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper som kan ske utan nämnvärt men. Förordnandet kan avse modern och barnet samt, i mål om förklaring att en viss man inte är far, mannen i äktenskapet och, i mål om fastställande av faderskap, man mot vilken talan förs. Finns det anledning att anta att någon annan man har haft samlag med modern under den tid då barnet kan vara avlat, får förordnandet avse också denne.

2 §²

I mål om förklaring att en viss man som på grund av äktenskap ska anses som far till ett barn inte är det eller om fastställande av faderskap får rätten på begäran av någon av parterna eller när det annars behövs besluta om en rättsgenetisk undersökning. Beslutet får avse barnet, modern samt, i mål om förklaring att en viss man inte är far, mannen i äktenskapet och, i mål om fastställande av faderskap, den man mot vilken talan förs. Om det finns anledning att anta att någon annan man har haft samlag med modern under den tid då barnet kan ha tillkommit, får beslutet avse också honom. Innan ett beslut enligt detta stycke meddelas, ska den som beslutet skulle avse ges tillfälle att yttra sig.

¹ Lagen omtryckt 1982:1060.

Senaste lydelse av lagens rubrik 1976:620.

² Senaste lydelse av tidigare 1 § 1985:369.

Innan förordnande meddelas, skall den som förordnandet skulle avse beredas tillfälle att yttra sig.

Om den man som talan om fastställande av faderskap avser är avliden, får rätten besluta att en rättsgenetisk undersökning ska göras med hjälp av humanbiologisk vävnad från den avlidne. Ett sådant beslut får meddelas endast om det finns anledning att anta att mannen har haft samlag med modern under den tid då barnet kan ha tillkommit och skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär i förhållande till den frid som bör tillkomma den avlidne eller för något annat motstående intresse.

Ett beslut om rättsgenetisk undersökning enligt andra stycket får överklagas särskilt. Beslutet får dock verkställas omedelbart, om inte annat beslutas av högre rätt.

1 a §

Sedan ett faderskap har fastställts genom bekräftelse eller genom dom som har vunnit laga kraft, kan rätten förordna om en sådan undersökning som avses i 1 §, om det först efter bekräftelsen eller domen har framkommit omständigheter som ger anledning till antagande att någon annan man än den som har fastställts vara far har haft samlag med modern under tid då barnet kan vara avlat. Förordnandet kan avse den som har fastställts vara far, modern, barnet eller den andre mannen.

Har faderskapet fastställts genom bekräftelse, kan förordnande enligt första stycket meddelas i mål om att bekräftelsen saknar verkan mot den som har lämnat den. Ett sådant förordnande kan begäras av någon av parterna i målet. Har någon talan inte väckts om att bekräftelsen saknar verkan, prövas frågan om förordnande enligt första stycket

3 §³

Har ett faderskap fastställts genom bekräftelse eller dom som har fått laga kraft, får rätten besluta om en rättsgenetisk undersökning, om det efter bekräftelsen eller domen har framkommit omständigheter som ger anledning att anta att någon annan man än den som har fastställts vara far har haft samlag med modern under den tid då barnet kan ha tillkommit. Beslutet får avse barnet, modern, den man som har fastställts vara far och den andre mannen.

Om faderskapet har fastställts genom bekräftelse, får ett beslut enligt första stycket meddelas i mål om att bekräftelsen saknar verkan mot den som har lämnat den. Ett sådant beslut får begäras av någon av parterna i målet. Om en talan om att bekräftelsen saknar verkan inte har väckts, prövas frågan om beslut enligt första stycket enligt lagen

³ Senaste lydelse av tidigare 1 a § 1996:254.

enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden. Ett sådant *förordnande kan* begäras av den som kan vara part i ett mål om att bekräftelsen saknar verkan.

Har faderskapet fastställts genom dom som har *vunnit* laga kraft, prövas frågan om *förordnande* enligt första stycket enligt lagen om domstolsärenden. Ett sådant *förordnande kan* begäras av någon av parterna i det tidigare målet.

Innan *förordnande* enligt första stycket meddelas, *skall* den som *förordnandet* skulle avse *beredas* tillfälle att yttra sig.

1 b §

Beslut om *förordnande* enligt 1 a § i ett ärende som *avses* i lagen (1996:242) om domstolsärenden får överklagas särskilt. *Sedan utlåtande över undersökningen har avgetts eller frågan om undersökning har förfallit, får ärendet avskrivas.*

Ärenden om förordnande enligt 1 a § tas upp av rätten i den ort där barnet har *sitt* hemvist eller, om *det* har avlidit, av den rätt som har att ta upp tvist om arv efter barnet. *Finns* det inte någon annan behörig domstol, tas ärendet upp av Stockholms tingsrätt.

2 §

Rätten *kan* vid vite förelägga den som *avses med förordnande enligt 1 eller 1 a §* att med intyg av behörig *sakkunnig* visa att sådant *blodprov* som behövs för *blodundersökning* har tagits på honom eller henne *eller att han eller hon har undergått annan undersökning rörande ärfiliga egenskaper*. I fråga om barn som inte har fyllt

(1996:242) om domstolsärenden. Ett sådant *beslut får* begäras av den som kan vara part i ett mål om att bekräftelsen saknar verkan.

Om faderskapet *har* fastställts genom dom som har *fått* laga kraft, prövas frågan om *beslut* enligt första stycket enligt lagen om domstolsärenden. Ett sådant *beslut får* begäras av någon av parterna i det tidigare målet.

Innan *ett beslut* enligt första stycket meddelas, *ska* den som *beslutet* skulle avse *ges* tillfälle att yttra sig.

4 §⁴

Ett beslut om *rättsgenetisk undersökning* i ett ärende som *enligt 3 § handläggs enligt* lagen (1996:242) om domstolsärenden får överklagas särskilt. *Ärendet får avskrivas när ett utlåtande över undersökningen har avgetts eller frågan om undersökning har förfallit.*

Ett ärende som avses i första stycket tas upp av rätten i den ort där barnet har *sin* hemvist eller, om *barnet* har avlidit, av den rätt som har att ta upp tvist om arv efter barnet. *Om* det inte *finns* någon annan behörig domstol, tas ärendet upp av Stockholms tingsrätt.

5 §⁵

Rätten *får* vid vite förelägga den som *ett beslut om rättsgenetisk undersökning avser* att med intyg *från en* behörig *inrättning* visa att *ett sådant prov* som behövs för *undersökningen* har tagits på honom eller henne. I fråga om barn som inte har fyllt 18 år *ska i stället* barnets vårdnadshavare *föreläggas*.

⁴ Senaste lydelse av tidigare 1 b § 1996:254. Tidigare 4 § upphävd genom 1996:1629.

⁵ Tidigare 5 § upphävd genom 1996:1629.

arton år skall föreläggandet ges barnets vårdnadshavare.

2 a §

Följs inte ett föreläggande vid vite enligt 2 §, kan rätten i stället för att förelägga nytt vite besluta om biträde av Polismyndigheten för att undersökningen ska komma till stånd.

I fråga om barn som inte har fyllt *arton* år får beslut om biträde av Polismyndigheten meddelas endast om det finns särskilda skäl. Sådant biträde får inte lämnas om det finns risk, som inte är ringa, för att barnet ska ta skada av detta.

Om kostnad för biträde av Polismyndigheten har betalats av allmänna medel, ska den som har varit föremål för biträdet betala tillbaka kostnaden till staten. I fråga om barn som inte har fyllt *arton* år ska betalningsskyldigheten i stället fullgöras av barnets vårdnadshavare.

3 §

Har rätten förordnat om undersökning enligt denna lag, skall kostnad för att ta blodprov, kostnad för blodundersökning samt skälig ersättning för annan undersökning betalas av allmänna medel.

Har undersökningen utförts på anmodan av socialnämnd skall nämnden betala de kostnader som anges i första stycket.

6 §⁶

Om ett föreläggande vid vite enligt 5 § inte följs, får rätten i stället för att besluta ett nytt sådant föreläggande besluta om biträde av Polismyndigheten för att provtagningen ska komma till stånd.

I fråga om barn som inte har fyllt 18 år får beslut om biträde av Polismyndigheten meddelas endast om det finns särskilda skäl. Sådant biträde får inte lämnas om det finns risk för att barnet ska ta skada av det.

Om kostnaden för biträde av Polismyndigheten har betalats av allmänna medel, ska den som har varit föremål för biträdet betala tillbaka kostnaden till staten. I fråga om barn som inte har fyllt 18 år ska betalningsskyldigheten i stället fullgöras av barnets vårdnadshavare. Det belopp som ska betalas tillbaka får sättas ned helt eller delvis, om det finns särskilda skäl.

7 §⁷

Kostnaden för provtagning och undersökning av prov som sker efter beslut av rätten enligt denna lag eller på initiativ av socialnämnden enligt 2 kap. 6 § föräldrabalken ska betalas av staten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2. För en undersökning av prov som har utförts före ikraftträdandet gäller 3 § i lydelsen före den 1 januari 2022 i stället för den nya bestämmelsen i 7 §.

⁶ Senaste lydelse av tidigare 2 a § 2014:606. Tidigare 6 § upphävd genom 1996:1629.

⁷ Senaste lydelse av tidigare 3 § 1996:1629.